

www.gorabg-magazine.info

5/2020

ГОРА

СПИСАНИЕ ЗА ЕКОЛОГИЯ И ГОРСКО СТОПАНСТВО

Гост на сп. „ГОРА“:
КРАСИМИР ДАЧЕВ
Бизнесът в горите

Акцент на броя:
Доц. д-р ГЕОРГИ КОСТОВ
Разновъзрастно стопанисване

Дискусия:
Проф. НИНО НИНОВ
Отново за африканската
чума по дивата свиня

STIHL

www.stihl.bg

цена 3 лв.

9 770861 757009

СПРАВЯ СЕ ВЪВ ВСЯКА ГОРА

MS 462 C-M

БЕНЗИНОВ МОТОРЕН ТРИОН

С многобройните си предимства STIHL MS 462 C-M е идеалният работен уред за поваляне и кастрене в средногъсти масиви. Серийно оборудван с напълно електронно управление на двигателя M-Tronic, той се отличава с високо ускорение, висока мощност и на много голяма надморска височина, както и надеждност и лесна поддръжка. С лек маховик с малък диаметър и олекомтена шина, той е с изключително ниско тегло и дава възможност за продължителна употреба и на непроходим терен. Убедете се сами при най-близкия дилър на STIHL!

WWW.STIHL.BG

STIHL

**Инж. ЗАХАРИНКА
БАКЛАРЕВА**
е потомствен лесовъд.
След дипломирането
си в Техникума по
горско стопанство
- Велинград, започва
работа в ДГС - Лъки,
(сега ДЛС „Кормисош“)
като горски стражар.
Продължава
образованието
си задочно в
Лесотехническия
университет и е
лесничей в ДГС -
Михалково. След
дипломирането си
става зам.-директор на
стопанството. От май
2005 г. е директор на
ДГС - Триград.

“

**В ПОСЛЕДНИТЕ
15-20 ГОДИНИ СЕ
ВОДЯТ ПРЕДИМНО
ОТГЛЕДНИ И
ПОСТЕПЕННИ СЕЧИ,
НАСОЧЕНИ КЪМ
ВЪЗБНОВЯВАНЕ
НА ГОРИТЕ.**

”

Живот за ГОРАТА

Трудно се намират думи да се опише неповторимо красивия природен ландшафт на Триградските красоти, преплетени с величествените скали на Триградското ждрело, подземното Орфеево царство на Дяволската и Харамлийската пещера, на величествените вековни гори на резервата „Шабаница“ и „Казаните“, на приказната гледка на Чаирските езера, дъхът ти спира от аромата на причудливи иглолистни гори, които се реят на хоризонта като стожер.

И днес, със смесени чувства на страх и несигурност, си спомням за предизвикателството, което природата ми отправи още през първата година на престоя ми в Триград: невиджано наводнение, отнесени мостове, унищожени пътища, положени горски насаждения и много сняг, сякаш природата ме постави на изпит без правила.

В района на стопанството са прилагани различни методи за поддържане и постигане на разнообразна дървесна и възрастова структура на насажденията. Подпомагане на естествените процеси на възобновяване на горските територии с цел да се увеличи тяхната устойчивост и добрият защитните, водоохранните и рекреационните функции.

Връщайки се назад в историята, можем да кажем, че горската територия в обхвата на стопанството е изключително производителна. В миналото средногодишно са залесявани по 1500 декара. Процесите на „подновяване“ на гората по изкуствен начин, чрез залесяване на недотам дървопроизводителни горски територии, са продължили до 1990 г., когато годишно са залесявани по 500 декара. За наша радост днес в обхвата на стопанството са останали незалесени единствено лесонепригодни голини и площи, скали, сипеи, мочурища, горски поляни и транспортна инфраструктура.

Естествените процеси на възобновяване на гората протичат изключително благоприятно и години не се е налагало провеждане на залесителни мероприятия, въпреки нанасяните периодично щети от абнотичен характер, причинени от природни бедствия и катаклизми: снеговали и ветровали, снеголоми и ветроломи, и периодични наводнения.

Процесите на възобновяване се регулират с прилагане на различни лесовъдски системи от сечи. В последните 15-20 години се водят предимно отгледни и постепенни сечи, насочени към възобновяване на горите и трансформация на структурата на определени насаждения в стопанството с цел въвеждането им към единично-изборна форма на стопанисване.

Голяма част от горите в обхвата на стопанството са с разновъзрастна структура. А в тези, създадени по изкуствен начин, на възраст 60-90 г., в които са налице започнали процеси на частично възобновяване с разновъзрастна структура, водим с приоритет мероприятия за трансформация на насажденията, чрез едновременно съчетаване на отглеждане на насажденията и толериране на започналите процеси на възобновяване.

С това се постига по-бърза диференциация на възрастовата, видовата и пространствената структура. Практиката в стопанството показва, че тези насаждения са по-устойчиви и продуктивни.

И вместо да отдъхнем и да се насладим за миг на плодовете от положения труд, като гръм от ясно небе за сетен път природата ни изправя пред изпитание. След преминалото природно бедствие в началото на 2019 г., в резултат на падналите обилни снеговалежи, за кратко време значителна площ от близо 1115 ха от държавната горска територия на стопанството пострада. Инвентаризирани бяха над 28 000 м³ пострадала дървесина, половината от която бе възложена за усвояване още миналата година. Причинените повреди от абнотичен характер, предимно снеговали и снеголоми, увредиха значителна площ от елитни горски насаждения и култури, включително и тези, определени за единично-изборна форма на стопанисване. Благодарение на наличната разновъзрастна пространствена структура и доброто естествено възобновяване тези територии не се оголиха и в тях няма нужда от залесяване.

С приоритет започнахме изграждането на временни и трайни горски пътища в пострадалите райони, като повече от необходимите ни средства бяха своевременно осигурени от акумулираните средства на Фонд „Инвестиции в горите“.

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:

д-р инж. ЦЕНКО ЦЕНОВ
заместник изпълнителен директор
на Изпълнителната агенция по
горите

Секретар:

РАДКА ЛЯХОВА
главен експерт в дирекция
„Информационно-административни
дейности“ в ИАГ

Членове:

инж. ВАЛЕНТИН ЧАМБОВ
началник на отдел
„Промени в горските територии“
в дирекция „Горски територии“ в ИАГ

д-р инж. ГЕОРГИ ГОГУШЕВ
заместник-директор на Регионалната
дирекция по горите - Благоевград

проф. ИВАН ПАЛИГОРОВ
декан на факултет „Стопанско
управление“ в Лесотехническия
университет

доц. ГЕОРГИ КОСТОВ
ръководител на катедра
„Лесовъдство“ в Лесотехническия
университет

инж. АНТОНИНА КОСТОВА
държавен експерт в дирекция
„Търговски дружества и държавни
предприятия“ в Министерството
на земеделието, храните и горите

Главен редактор:

ГЕОРГИ ГРОЗДЕВ
grozdev_georgi@abv.bg

Редакционен екип:

СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

ЖЕНЯ СТОИЛОВА
zhenia.stoilova@gmail.com

ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА
vaniakisiova@abv.bg

Дизайн и предпечат:
ЛИЛИ ШИВАРОВА
shivarova_gora@abv.bg

Фоторепортер:
ЙОРДАН ДАМИАНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Счетоводство:
СТАНИСЛАВА КРУМОВА
tania.mit@abv.bg

Съдържание:

1 ХУБАВА СИ, МОЯ ГОРО

Живот за гората
Инж. ЗАХАРИНКА БАКЛАРЕВА

3 РЕПОРТАЖ ПО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЯ

Подадена ръка

4 ГОСТ НА СП. „ГОРА“

Бизнесът в горите
КРАСИМИР ДАЧЕВ

8 АКЦЕНТ НА БРОЯ:

Разновъзрастно стопанисване
Доц. ГЕОРГИ КОСТОВ

12 ПАНОРАМА ОТ ТРИГРАД

14 АНАЛИЗ

Климатичните промени
и българските гори
Доц. МОМЧИЛ ПАНАЙОТОВ

Рилски дъб

Триградската гора

12

18 ДИСКУСИЯ

Отново за африканската чума
по дивата свиня
Проф. НИНО НИНОВ

20 КОНСУЛТАЦИЯ: ВИЕ ПИТАТЕ

Промени в трудовото
законодателство по време
на извънредното положение
АНГЕЛ ПЕТРОВ,
главен секретар на ИАГ

22 ПРЕСБЮРО

Коронавирус, пазари,
икономика, гори
Д-р СВЕН УНДЕР

24 ЛОВНО СТОПАНСТВО

Актуалната епизоотична ситуация
Д-р ГЕОРГИ ЧОБАНОВ

26 ИНТЕРВЮ

Инж. НЕЛИ ДОНЧЕВА,
координатор на Програма „Гори“
във WWF - България

28 ФЕСТИВАЛ НА ЗЕЛЕНИКАТА

Магията на Странджа
Нов национален рекорд:
Трофей от сръндак

Адрес на редакцията

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 02 988 86 42;
тел./факс: 02 988 04 15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg, www.iag.bg

Банка ДСК ЕАД,
гр. София, клон Стамболийски,
IBAN: BG97STSA93003104045001
BIC: STSABGSF

Годишен абонамент - 30 лв.
Отделен брой - 3 лв.

Печатни коли 4.
Формат 1/8 от 60/90.
Броят е подписан за
печат на 26.05.2020 г.
Индекс 20346.
Печат „Фатум“ ООД
ISSN 0861 - 7570

Подадена ръка

Горските служители помагат на хора в нужда

Вече повече от два месеца светът е в пандемия. Никои не бе подготвен за ситуацията, причинена от COVID-19, и образованието не беше изключение. Хиляди учители и ученици се мобилизираха и за рекордно кратко време изнесоха образователния процес в онлайн пространството. В тази ситуация на пръв поглед нямащи нищо общо институции се оказаха в изненадващо добро партньорство в името на учениците.

Служители от регионалните дирекции по горите и държавните предприятия участваха в осигуряването на продуктите по схемите „Училищен плод“ и „Училищно мляко“.

Плодове, зеленчуци и млечни продукти по програмите бяха доставени от РДГ – Велико Търново, в община Габрово и села в община Велико Търново. Децата от детските градини в община Сливен получиха хранителни продукти от служителите на Регионалната дирекция по горите, а за учениците от областите Видин, Враца и Монтана доставките бяха извършени от РДГ – Берковица, и Северозападното държавно предприятие. Доставки са извършени в Столична община от служителите на РДГ – София, и в Смолянска област – от РДГ - Смолян. Приключи раздаването на предвидените хранителни пакети за учениците в Кърджали, Хасково и Шумен, в които участваха служители на Регионалните дирекции по горите в Пазарджик, Кърджали, Шумен, ДГС – Хасково, и представители на Североизточното държавно предприятие.

Служителите на Регионалната дирекция по горите и Държавното горско стопанство във Варна, както и на Североизточното държавно предприятие получиха специална благодарност от СУ „Любен Каравелов“ – Варна. Директорът Димитринка Георгиева описва ситуацията в едно квартално училище, в което 90 % от учениците са от уязвими групи. След обявяването на извънредното положение доставките по схемите „Училищен плод“ и „Училищно мляко“ са временно прекратени и училището се изправя пред трудността да достави хранителните продукти до около 150 семейства. Помощ получават от служители на СИДП и РДГ – Варна. „В днешното напрегнато ежедневие рядко се срещат хора, готови да помогнат безрезервно, да ни подадат ръка и да споделят трудностите – пише директорът. - Истина е, че подадената ръка в точния момент и споделяната съпричастност правят трудностите по-леки. Така се случи, че това стана точно ден преди големия празник Гергьовден и продуктите за повечето семейства бяха точно навреме дадени.

Казвам още веднъж: БЛАГОДАРЯ на всички Вас, добри хора и професионалисти, подали ни ръка в този труден

За оказаната помощ разказва инж. Юсеин Мусов - гл. горски инспектор към РДГ - Благоевград: „Посетихме повече от 300 адреса в общините Гърмен, Сатовча, Гоце Делчев и Хаджи Димово, свързахме се с родителите. Посрещяха ни с усмивка. Познаваме се с хората, познат ни е и районът, и пътищата. Не ни беше трудно да се организираме. Четири екипа горски инспектори от Регионалната дирекция работихме по кампанията“ - споделя той.

Айсел Хасанова - експерт в Североизточното държавно предприятие, участвала в кампанията на територията на община Варна, разказва: „Голяма подкрепа получихме от медиаторите. Успяхме да стигнем до голяма част от уязвимите общности, благодарение на тях. Майка на четири деца специално ни благодари, че сме положили в трудната ситуация. Усетихме уважение и признание от родители и учители“.

момент! С Ваша помощ ние зарадвахме много семейства, немалка част от които са в затруднено социално положение, поради липсата на средства. В тези трудни моменти, помагайки ни, във Ваше лице ние намерихме приятели и партньори“ – се казва още в благодарственото писмо.

Прес ИАГ

КРАСИМИР ДАЧЕВ е роден на 22 февруари 1950 г. в Свищов. Завършва право в СУ „Св. Климент Охридски“. През 1985 г. специализира „Американско право и правни институции“ в Залцбург, Австрия. От 1978 до 1997 г. е юрист в Националния комитет за космически изследвания и в Международната банка за търговия и развитие. През 1997 г. създава Група „Технология на металите“. В момента е председател на борда на директорите на „Свилоза“ АД и на Група „Технология на металите - Ангел Балевски Холдинг“ АД. От ноември 2004 г. е зам.-председател на Българската търговско-промишлена палата и като неин представител участва в комисии и работни групи към Министерството на финансите и Министерството на икономиката. От февруари 2018 г. е член на работна група на високо равнище „Индустрия 2030“ към Европейската комисия.

БИЗНЕСЪТ в горите

Нужна е стратегия за сто години напред

Известен със своята предприемчивост, но и делова етика, Красимир Дачев пристига на срещата точно в обявения час, без минута закъснение, въпреки заетостта си преди това. Човек на точната дума и човек, който си държи на думата. Негови домакини са изпълнителният директор на ИАГ инж. Мирослав Маринов и зам. изпълнителният директор д-р инж. Ценко Ценов. В разговора участва и главният редактор на сп. „ГОРА“ Георги Гроздев. Срещата започва неформално и с чувство за хумор, нещо характерно за Красимир Дачев.

- Трябва да си казваме нещата такива, каквито са. Какви са настоящите проблеми? Има ли с какво да се похвалите?

- При мен от октомври миналата година няма нищо хубаво, но поне има диалог с горските компании. За първи път от близо 30 години има опит за диалог. Лошото е, че всичко се движи с много бавна скорост. И пак сме в криза... Помня миналата криза, през октомври 2008 г. бях поканил представители на горското ведомство на лекция, чиято тема беше как се сричат борсите, как Германия намалява с 86 на сто цената, за да могат да работят немските предприятия. И май месец на следващата година признават, че едва сега разбрали какво съм искал да им кажа миналата година. Ние, в преработвателния бизнес и държавните гори, сме като сиамски близнаци, не можем един без друг. Държавата няма тези сензори - пазарните. Доскоро парите не влизаха при вас, сега малко се промени ситуацията, след като се създадох държавните предприятия и се въведе пазарният подход.

- Горите са екология, но и икономика, свързани са с климатичните промени, но и с технологиите и пазара. Коя е най-актуалната тема в този баланс към момента? Посочете някои примери.

- Първо, България има много изгодна позиция, защото е една от най-лесистите държави. Знае се значителният потенциал, който има. Но липсва дългосрочна, последователна, прозрачна политика в този сектор. Вие трябва да имате визия за сто години. Такава е технологията на ресурса, който управлявате, той расте петдесет-седемдесет години. Не може да се управлява мандатно,

а ви е нужна дългосрочна визия, за да има приемственост. В същото време ресурсът е много крехък - както е устойчив, така и бързо се губи, ако нещата не се правят, както пише по книгите.

На всички е ясно, че има още материал, не говоря за биологичните възможности на горите, а за правилното ползване, за запазване, ако не увеличаване, на възможността за добив, който гората да дава, без да губи нищо. Това е елементът устойчивост.

- Коя е най-актуалната тема в този баланс?

- Според биологичните възможности на горите прирастът е 4.5-4.6 м³/ха и ако това се запази, означава, че до 2050 г. няма да има никакъв проблем, доколкото съм чел, макар и да има спорове в науката.

- Една скоба - преди време имаме среща с голям собственик на гори от Бавария. Той сподели, че в неговата гора не би позволил ползване по средни показатели. Най-доброто планиране за него бе да разпределя капитала. Да знае каква част от този капитал къде и кога отива и как ще възвърне малко обратно.

- Аз самият, покрай проектите на Световната банка, в началото на бизнеса си започнах да разбирам постепенно какво е това инвестиция в горите, защо трябва да я има, какво е инфраструктура, пътища... Преди кризата бях купил вече 60 000 дка гори, но исках да купя 500 000 дка, да мога да комасирам, да покажа как се гледа гората... Обаче ме удари кризата, започнаха да крадат откъде ли не и станах пишман, че съм я купил. Това ми бяха идеите, като започнах да купувам гора.

- Кои проблеми според Вас бяха решени и кои още стоят нерешени с години в горското ни стопанство и в дървопреработването?

- Много трудно се постига синхрон с държавата, защото в държавните структури липсва пазарната чувствителност и още като правихме и закона, и наредбите, нямаше чувателност да бъдат по-гъвкави и в двете посоки. Тогава се прие, че цената може да се движи само нагоре, защото има рецесия. Няколко пъти се спъваме в един и същи камък. Тази година за първи път се води диалог с държавните предприятия и се полагат усилия с активното участие на Изпълнителната агенция на горите, свързани с цените и отглеждането на горите, и ползването на продуктите. Най-важното, което се направи стратегически, според мен е въвеждането на дългосрочни договори, което дава възможност за планиране. Не можеш да инвестираш, без да имаш представа за приходите, които ще имаш, обема работа, който ще вършиш. Това касае всички по веригата. Като преработвател с кредити от банката гледам за 10 години напред устойчиво да си гарантирам суровината. Разполагам ли с тази гаранция, сключвам договор с поддоставчиците. Добивниците могат с договора, който имат с мен, да гарантират за приходите си и да вземат кредит или на лизинг да закупят техника. Като го няма този договор, човек няма самочувствието, възможността, няма и документа, за да разсъждава по този начин. Докога ще продължаваме да се занимаваме с магарета и катъри и докога техниката ще бъде на последно място? Това е една от най-важните стъпки между ползватели и собственици на горите.

Има, разбира се, много нерешени въпроси. Един от основните е може би лошата инфраструктура в горите, там сме шампиони в Европа. Време е да се помисли за интензитета на сечта. Добивът не може да стане индустриален, нашите гори са неудобни за такъв добив, на места не може да стигне транспорт. Но и методиката за добив не дава възможност. Защото, от една страна, се правят многомилионни инвестиции, само аз съм направил в моята фабрика над 160 млн. лв. инвестиции до миналата година и ще правя още 2-3 пъти по толкова. В същото време зависи от едни фирмички, при

които, ако има болест по катърите, ми фалира бизнесът. Не става така. Тези елементи устойчивост и прогнозируемост липсват. А трябва да ги има от началото до края на процеса. При положение, че прирастът трайно надвишава ползването, трябва да се помисли като временна мярка, може като експеримент, за промяната в методиката за сеч.

- Как оценявате горската политика на страната ни в контекста на политиките на ЕС за горския сектор? Каква реална и осъществима стратегия за възстановяване и развитие на горите е необходима?

- Това е продължение на първия въпрос. Свързано е с деликатността на този ресурс. Аз имам договор в Югоизточните Родопи, край Кирково, да търся метални полезни изкопаеми и виждам как хиляди декари гори са заминали, как един кътовски труд е отишъл напразно, как са терасирали в този камък, залесявали, но... Търсили са бърз ефект и са залесили вид, който расте по-нависоко. Второ, не са извършени отгледните сечи след това и сега вредителят ги е унищожил. А след него идва пожарът. Всичко е леш, всичко... На 50 години стъблата са толкова тънки, като букети, не са ги проредили. Страшно е... как са работили тези хора на ръка, наистина много тежък труд. Като се качиш на някой по-висок хълм, виждаш, че и на следващия, и на по-следващия хребет е същото. Гората е крайно чувствителна, независимо че отстрани изглежда непроменима и вечна.

Политиката в горите иска много висока култура и интелект. Голяма част от нашите управляващи мислят, че като ходят на лов в гората, разбират от гора. Не е влязло у нас и като държавна политика да ценим този ресурс и да го пазим. Всеки гледа краткосрочно, а това значи, че нищо не разбира от гора. Нищо в стопанисването на гората не е краткосрочно. Само унищожаването ѝ! Всичко друго иска време. Нали?

Едно противоречие, което става в частния сектор и управлението на горите - ние по-бързо взимаме решенията, по-оперативни сме. Пазарът, с неговите инструменти, ни вкарва в правилната посока. Давам за пример Горскопромишлената стопанска камара, която имаше идея да се направи. Структура, която по цял свят е доказа-

на. Защото държавата се е нагърбила с някои несвойствени дейности, които довеждат до незаслужено лошото отношение на обществото към тези, които работят в горите. Може, след като държавата запази контролните си и разпоредителни функции, в Камарата да се прехвърлят организационни и други дейности, както е по целия свят. Това се прави от браншовите организации. В Германия държавата не дава звезди на хотелите, а браншовата организация на хотелиерите ги определя. Така никой не се сърди на държавата. Същото нещо искаме да приложим тук. Има много нелицеприятни неща, с които се занимават сега. Но не можете някой, който е нарушил закона, да го изхвърлите от търговете, защото вашите юристи ще възразят, че това е противоконституционно. Знаете, че е измамник, с тая фирма сте го хванали, че краде, той на другия ден регистрирана и е нов човек. Това в браншовата организация не може да стане.

- В Бавария със закон е регламентирано, че за да осъществиш сделка, трябва да се регистрираш в интернет портал, който се поддържа от браншовата организация. Така се гарантира коректност по отношение на конкурентоспособност, цени, законност на произхода на дървесината.

- Фирмите, които участват в процесите, като гледат своите интереси, контролират и конкуренцията. Дейностите, които ние извършваме в горите, за нас са изключително натоварване. Аз никога не съм искал да се занимавам с добив, но започнах, защото няма да мога да работя, ако нямам алтернатива за собствен добив на дървесина. Искан да имам един буфер, когато през есента започнат да купуват за отопление и се вдигнат изкуствено цените. Практически вдигам цените, на които купувам.

Дейностите разпределение, управление, вътрешен контрол не би трябвало да са ваша работа. Вие само негативи

черпите от това. Като хванат някой да краде, вие сте виновни. Като не хванат някой, пак вие сте виновни.

Камарата ще премахне негативното отношение към професионалистите в бранша. Трудно ще бъде тогава депутат да отиде в Камарата, за да ходатайства за този или онзи.

Идеята е да се освободи държавата от дейности, които само харчат ресурс, без никаква полза. Невидимият контрол е най-хубав, той е денонощен.

- Как попаднахте в горския сектор? Не беше ли по-лесно да източите и фалирате „Свилоса“, както бе модерно през годините на прехода?

- Започвайки своя бизнес като юрист, консултирах чужди компании при приватизацията. Като натрупах малко опит и пари, си мислех къде мога да започна да инвестирам. Виждам, има леярни, фалирали с милиарди задължения по старите пари, никой не ги иска. И събрах 7-8 компании, които се занимават с леене на алуминий, стомана, чугун, центробежно леене. „Свилоса“, като я купих, беше с 43 млн. долара дългове, при оценка 50 милиона. Декапитализирани, източени...

Аз съм от Свищов. Беше за мен въпрос на престиж. Дойдоха да ме помолят едни приятели, съученици. И досега работя с хора, с които се познаваме от деца - с директора на фабриката от 64 години сме приятели. Другия бизнес го прехвърлих да се занимава дъщеря ми. За мен беше въпрос на чест да го реструктурирам и изправя на крака. Искан да спрем да продаваме суровина, а да произвеждаме хартия. До краен продукт. Обидно е да изнасяш добавена стойност, вместо да оставя в България.

Една проста сметка го показва. Купуват за по 40 лв. „на корен“ 4 кубика, или 160 лева. Изнесат ги и си взимат ДДС. Аз преработвам тези четири кубика в България. Междувременно плащам химикали, енергия, машини, ремонти, труд срещу тези 160 лева. Внасям в България над 1000 лв. във валута. Там е икономиката и добавената стойност остава в България. В центъра на Евро-

па да работиш като бананова република, да изнасяш суровина на комшиите, е обидно. Същото нещо е със зърното. Изнасяме зърно, а 60 на сто от варивата ни са от Турция, все едно не можем да го смелим и да си направим макарони, а плащаме 5 пъти повече. Държа на националното, може би защото съм от старата школа. Та, като попаднах в „Свилоса“, вече знаех и можех.

- Кои са тънкостите в баланса на интересите между частен предприемач като Вас и държавата като собственик на около 80 на сто от горите? Имате ли стабилен партньор в лицето на държавата, какви промени евентуално са необходими?

- Имам ли стабилен партньор в лицето на държавата? Ами аз нямам друг. Препоръката ми е да бъде по-гъвкава. Много е труден балансът. Трябва да се съчетават интересите на двете страни. Мисля, че ако направим тази индустриална горскостопанска камара, ресурсът, който вие ще определите, ще остане ние да се „караме“ за него да разпределяме. Вие обичате да разпре-

деляте порциите, което е грешка, защото не можете да ги разпределите правилно. И на някого да правите услуга. Всичко е за услугата, нали? Естествено, когато между нас, фирмите, има спор, той се решава финансово, докато при

вас се решава политически. От което вие нямате интерес, защото при вас постъпват по-малко финансови средства. Най-слабото място е ниският ешелон - лесничиите. Тях не можете да контролирате и управлявате по никакъв начин. Каквото и да измисляте като философия, програми, стратегии и проекти, стигне ли до изпълнението на място, вие срещате невидимо, непреодолимо препятствие. И фирми за добив, и фирми за транспорт, и фирма, която минава по два пъти през деня с една и съща фактура, всичките са собственост или контролирани от горския. Да не изброявам всички номера, изобретателността е много голяма. Вие трябва да станете по-изобретателни.

Трудността е, че вашите проблеми ги решавате с политически средства, не можете да ги направите устойчиви, защото политиката се променя много бързо и нелогично. А в бизнеса трябва да има логика. Става дума за нашия менталитет. Ако в Западна Европа някой в бранша се компрометира, той вече е в черния списък. Средата не го приема повече. У нас няма такова нещо, намира друг политически покровител и се връща даже като началник. Сблъскаш се с интереса на някой местен, който си е направил схемата и е непробиваем. Не го интересуват вашите стратегии. Затова мисля, че много лесно могат да се оправят тези неща, но трябва да се премахне междинното звено между бизнеса и държавата, между вас и нас. Много пъти съм го казвал, ако вие ми гарантирате суровината, аз мога да ви дам всичките схеми, които съществуват. Но това означава утре да спра. Ние губим и вие губите. Един голям ресурс изтича и точно това е хранителната среда за корупцията.

- Нормативната база дава възможност предприятията сами да организират дърводобива и да продават.

- Това може да го реши само горскостопанската камара, в която ще влязат всички, които ги касае гората. По естествен път ще стане. Като започнах в „Свилоса“, исках да се запозная с добивниците. На срещата дойдоха с влака, сега пристигат с поршета, с обувки от крокодилска кожа. Затова казвам - обичам да работя с богати хора. Отначало нямаха пари, сега нямам скрупули да забавя плащане с 10-15 дена. Виждаш, че той е богаташ, гората я е забравил вече, влязъл е в схемите, направил си е нещата. Те ходят с охрана, аз не ходя с охрана, дето давам 40-50 млн. лв. за дървесина годишно.

- Значи ли това, че Ви продават крадена дървесина? Ако е крадена, ще бъдат заловени и санкционирани.

- Не мога да знам. Оправете контрола вътре и вземете реални цени. Вас ви лъжат, лъжат и мен! Ако спрем да купуваме, кой ще загуби? Трябва прин-

”

В ЦЕНТЪРА НА ЕВРОПА ДА РАБОТИШ КАТО БАНАНОВА РЕПУБЛИКА, ДА ИЗНАСЯШ СУРОВИНА НА КОМШИИТЕ, Е ОБИДНО. СЪЩОТО НЕЩО Е СЪС ЗЪРНОТО.

“

Изпълнителният директор на Агенцията по горите инж. Мирослав Маринов, Красимир Дачев и заместник изпълнителният директор д-р инж. Ценко Ценов.

Снимки: Йордан Дамянов

ципност и прозрачност. Слагаме всичко на масата, решаваме го и нашата съвест е чиста. Иначе това не е бизнес! Сега се надлъгваме. Има форсмажорни обстоятелства. Аз губя, но продължавам да работя. През 2008 г. десет месеца не работих и плащах заплати. Сега ситуацията е по-друга. Този път правителството подкрепя по десетина канали фирмите, заетостта, ликвидността. Сега има и пари, банките се съобразяват. Това значи, че има държавно разбиране на сложността на ситуацията.

- В същото време този начин на организация има и предимства, близо 4000 фирми работят.

- Ако камарата стане факт, първо ще се изкарат черните овце от играта. На някои това им е начинът на живот - да притискат другите на търгове, да не правят нищо, да прекупуват. Има цяло съсловие, което живее от това. Което уврежда вашите и моите интереси, като казвам моите, имам предвид на всеки, който купува дървесина.

- Вашите хиляди декари частни гори успяват ли да бъдат буфер за Вашето производство при скок на цените на дървесината и как стопанисвате тези гори?

- Моите хиляди декари не са никакъв буфер. Много е малък ресурсът от 60 000 дка в сравнение с над 500 000 т дървесина, които ползвам годишно.

- Защо в държавните гори е възможна незаконна сеч и има жилава корупция, какво е положението във вашите гори?

- Същото. Държавата като го изтърве, частникът не може да се оправи. От 400 дка стари орехи нямам дори една фиданка, всичко е изрязано, откраднато.

- Като успял човек имате ли своя тайна как се става милионер в български условия? Имали ли сте среща с Андрей Луканов?

- Милионер се става бързо или бавно, но началото е едно - теглиш кредит. Кредитните милионери не ги върнаха. Аз си ги върнах. Друга разлика няма. Не е много екзотично. Важното е да имаш образование и малко знания. И най-важното - да наложиш волята си на останалите хора да направите нещо заедно. С мачкане - физическо, психи-

ческо, не мога, защото ми е тънък вратът. С упорство, китайската капка, и това е! Не съм се срещал с Андрей Луканов. Имах предадена покана за среща с него, но не отидох. Да ми е чиста съвестта.

- Какви теми бихте препоръчали на сп. „Гора“, за да бъде интересно и за читатели като вас?

- Точно тук е мястото да се показва синергията - защото няма област в стопанския живот, в живота въобще, която не е свързана с горите. Това се negliжира. Гората не е безкраен извор, от който може само да черпиш, да извличаш облаги. Обществото трябва да разбере, че трябва да се удовлетвори нейните нужди, за да отговори на нуждите на обществото. И че това е взаимен процес!

Това трябва да се обяснява публично. Горскостопанската камара може много да помогне за това. Може би приближава моментът за създаването ѝ. В гората няма и една стотинка инвестиции. Това е най-големият ресурс без инвестиции в България. Само се инкасира оттам, а не се инвестира. Голям проблем, макар да не се вижда ефектът веднага. Както при образованието е. Нужна е стратегия за сто години напред! 🌱

Неравномерно стопанисване на ВИСОКОСТЪБЛЕНИТЕ ГОРИ

Приложение на концепцията за постоянно покритие с гора

Доц. д-р ГЕОРГИ КОСТОВ е ръководител на катедра „Лесовъдство“ в Лесотехническият университет от 2004 година. Водещ преподавател по лесовъдство и световно лесовъдство. Специализирал в Австрия, Швейцария, Холандия и САЩ. Автор на над 80 научни и научно-приложни публикации в областта на лесовъдството, динамиката на горските ресурси, многофункционалното стопанисване на горите. На два пъти (2009-2011 и 2014-2017 г.) е зам.-министър на земеделието и храните. Ръководител и участник в програми и проекти по горскостопански теми на международно, национално и регионално ниво.

„
ТОЗИ ПОДХОД
Е РАЗРАБОТЕН
КАТО ОТГОВОР
НА ГЛОБАЛНИТЕ
ТЕНДЕНЦИИ ЗА
ВЛОШАВАНЕ НА
СЪСТОЯНИЕТО НА
ОКОЛНАТА СРЕДА
И Е В ОСНОВАТА НА
Т.НАР. АДАПТИВНО
СТОПАНИСВАНЕ
НА ГОРИТЕ.

“

Изборното прореждане, въведено в нашата лесовъдска практика и нормативни документи преди 20 години, в резултат на Българо-швейцарската програма за горите, е вид трансформация от хомогенно към хетерогенно и от разновъзрастно към абсолютно разновъзрастно насаждение с характеристика на изборна гора. В лесовъдската практика съществуват други форми на трансформация в разновъзрастни насаждения, но без претенции за постигане на изискванията за изборна структура. Тези трансформации се реализират чрез дългосрочни възобновителни сечи, с различни модификации на техниката на сечта, според конкретните условия и състояние на дървостойките. Превръщането на хомогенни насаждения в хетерогенни и тяхното устойчиво стопанисване като такива е най-съществената част от концепцията за постоянно покритие с гора (Continuous Cover Forestry - CCF) и отговаря на принципите за природосъобразно стопанисване на горите, прокламирани от международната организация „ProSilva“. Постоянното покритие с дървета се характеризира с „избягване на изсичането на зони, които са много повече от две височини на дървета, без запазване на някои зрели дървета“ (Mason et al., 1999), с цел да се поддържа, доколкото е възможно, горска обстановка по всяко време. Този подход е разработен като отговор на глобалните тенденции за влошаване на състоянието на околната среда и е в основата на т.нар. адаптивно стопанисване на горите. Неговите основни принципи (по Jürgen Bauhus, Klaus J. Puettmann and Christian Kühne, 2019) са: поддържане на подходящ състав, адаптиран към месторастенията от автохтонни видове; изоставяне на голите сечи; фокус върху устойчивостта на насажденията (вкл. стабилност и възобновяване); разчитане (познаване) на естествените процеси; насоченост върху развитието и отглеждането на отделни дървета; създаване и поддържане на смесени, разновъзрастни, структурно разнообразни гори.

Интересът към CCF достига своя връх в Централна Европа към края на XIX и началото на XX в. и именно през този период германският термин „dauerwald“ (непрекъсната, „вечна“ гора) е първоначално създаден като израз на тогавашното разбиране за природосъобразно стопанисване. Актуалният интерес към CCF се появява отново, като част от стремежа към устойчиво управление на горите, след Срещата на върха през 1992 г. и Хелзинкската министерска конференция от 1993 г. (Forestry Commission, 2004).

Трансформация от сечищно стопанисване към постоянно горско покритие (Continuous Cover Forestry - CCF)

Преходът към непрекъснато покритие на горите е радикален, където широкото залесяване през миналия век е оставило наследство от едновъзрастни монокултури или насаждения, стопанисвани сечищно и едновъзрастно, и където по ред причини има недостатъчно отглеждане в редица периоди от развитието на насажденията. Промяната в управлението на гората от едновъзрастно, хомогенно, базирано на периодично цялостно изсичане, до хетерогенна гора с постоянно покритие (CCF) се нарича „трансформация“ (Mason and Kerr, 2004). Тя може да се определи като „постепенна промяна на структурата на горите и състава на видовете в насаждението“ (Pommerening, 2006). Успешната трансформация зависи от внимателния подход, особено относно стабилността и жизнеността на дърветата, и от реалистична оценка на възможното ползване. Ако CCF се

приема за подходящо, жизнеспособно, лесовъдско средство за постигане на целите на стопанисването (т.е. това е политическо решение), трябва да се вземат предвид следните фактори, когато се идентифицират подходящи места за трансформация:

- Наличие на условия за потенциално естествено възобновяване. Задължително условие за трансформация в CCF, което изисква внимателно проучване за хода на възобновяването на определеното насаждение, на съседните насаждения, както и на целия район.

- Възраст на текущото насаждение. Успешното естествено възобновяване почти винаги изисква отварянето на горския склоп и е важно да се прецени дали в рамките на очаквания период на трансформация оставените на корен дървета имат достатъчна индивидуална стабилност на вятъра. Тази преценка е субективна и трябва да се прави от опитни специалисти, които познават района.

- Стабилност и жизненост на текущото насаждение. Ако са налице признаци на висока обща заболяемост, каламитети или редовни повреди от абиотични фактори, прилагането на трансформацията е рисковано.

- Други рискови фактори. Те могат да включват бръстене от дивеч, възможност за браконьерски намеси или паша на домашни животни, което също поставя трансформацията под въпрос.

- Възможни лесовъдски сценарии. Те могат да се определят от условия на месторастенето, предишно стопанисване, налични източници на семена и текущо плодоносене. CCF по този начин предполага адаптивност на управлението във времето.

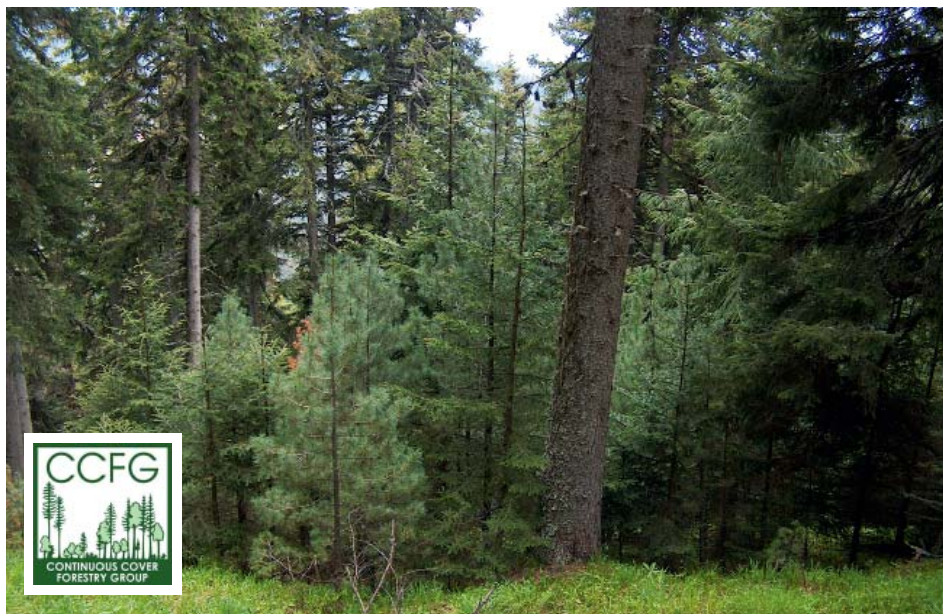
- Приоритизиране на трансформацията към CCF. Някои гори и райони могат да бъдат с по-висок приоритет за трансформация от други поради въпроси като подходящо управление на местообитанията, поддържане на качество на водата, контрол на ерозията или социални, ландшафтни и рекреационни причини.

Мейсън и Кер (2004) предлагат предварително пресяване на подходящи места въз основа на риска от вятър, почвеното плодородие (и потенциалната конкуренция на растителността) и годността на видовете. След това те трябва да бъдат подложени на по-подробна оценка, като се следват т.нар. **общи насоки за процеса на трансформация:**

- Използване на съществуващо или търсене на ново естествено възобновяване.

- Идентифициране на дървета, които вероятно ще останат стабилни през целия период на трансформация. Те са известни като „дървета за изграждане на склопа“ (в българското лесовъдство се ползва изразът „скелетни дървета“). Те се избират предимно въз основа на индивидуалната си стабилност, а не толкова на качеството и производителността. Същите осигуряват подслон и източници на семена за възобновяване и могат да бъдат запазени в последващото насаждение за разнообразяване на структурата.

- Поддържане на постоянна, подходяща гъстота и склопеност, най-често чрез комбинация от възобновителни и отгледни намеси (за разлика от

изборното прореждане тук отваряните прозорци могат незадължително да бъдат разширявани).

- Стабилизиране на скелетните дървета чрез отгледни сечи, ако е необходимо.

- Избягване на равномерните интервенции в насаждението, защото водят до равномерно възобновяване, което е по-рядко приложимо в природосъобразните структури на CCF.

- Неравномерните интервенции могат да доведат до неравномерни (групови) структури и вертикална диференциация на подраста и участъците с младияк.

Наблюдението на напредъка към желаните структури и състав на насаждението е жизненоважно по време на трансформацията (Kerr et al., 2002)

Неравномерно стопанисване на високостъблени гори

В съвременното лесовъдство концепцията за непрекъснато горско покритие е доразработена като лесовъдска система под наименованието „Неравномерно стопанисване на високостъблени гори“ (The irregular high forest system). Това означава постоянно наличие на дървета с различни размери и възрасти, често абсолютно разновъзрастни, при което задачата на лесовъда е да поддържа естествените процеси по начин, по който би го направила и самата природа. Гората прилича по някои параметри на изборната, но в случая няма контрол върху структурата, която не е равновесна, оптимална или балансирана. Възобновяването е дифузно, постоянно, като почвата е постоянно под горско покритие.

Сечта не се простира върху цялата площ (масирано лесовъдство), а интервенцията е насочена само към отделни дървета, в зависимост от техните качества и недостатъци.

При сечта дърветата се разделят на такива, които имат различни роли към момента: дървета за производство на качествена дървесина; дървета за защита на подраста и/или почвата; зрели дървета за осигуряване на семена; дървета, които осигуряват стабилността на насаждението (скелетни дървета); дървета с естетически функции или от ландшафтно значение; важни дървета за животинския свят (с гнезда, гъбни плодни тела, хралупи), много често сухи или загиващи (по Bruciamacchie and de Turkheim, 2005, според Nicolescu, 2018).

Въз основа на подобна класификация при сечта се реализират следните ползи: постоянно производство на едра дървесина с високо качество; постоянно възобновяване на гората, поддържане на устойчиви насаждения, които могат да противостоят или поне да отговарят успешно на климатичните промени и свързаните с тях природни нарушения и неблагоприятни явления, поддържане на двуетажни насаждения, в които долният етаж е защитен от по-старите дървета. Това е сравнително гъвкава лесовъдска система спрямо изискванията на пазара на дървесина, а също и ефективна, защото се спестяват средства от осветления и прочистки (обикновено задължително необходими при едновъзрастни насаждения), доколкото тук те се правят в крайна нужда и ограничена площ.

При сечта се спазват някои **критерии**, формулирани от Ancel (2008):

- подобряване - отстраняване на дървета, което ще подобри състоянието на други съседни чрез освобождаване на короните им;

- възобновяване - осигуряване на възможност за новопоявили се фиданки от подраста да оцелеят чрез освобождаването им;

- ползване - изваждане на дърветата, които са достигнали до целеви диаметър;

- санитарен - отстраняване на някои дървета със здравословни проблеми;

- разнообразие - опазване и толириране на редки видове за насаждението, гората или на по-широко, ландшафтно ниво;

- селекционен - изсичане на редица от т.нар. междинни дървета, за да се даде възможност на по-качествени и жизнени да растат.

За разлика от изборните сечи при лесовъдската система за неравномерно стопанисване на високостъблени гори за сеч могат да се определят дървета, които отговарят само на един от критериите, по преценка на лесовъда.

Задачите на сечта са: постоянно производство на едроразмерна дървесина; поддържане на „действащо“ семенно възобновяване всяка година (според вида); поддържане на стабилността на скелетните дървета и устойчивостта на насаждението като цяло срещу биотични и абиотични повреди; „възпитание“, т.е. отглеждане на дърветата под защитата на склопа и формиране на отделни участъци с двуетажна структура; известна гъвкавост при добивите, според пазарната конюнктура; относително постоянно осигуряване на приходи от гората за собственика.

Практическото приложение на неравномерно стопанисване на високостъблени гори е междинно на неравномерно-постепенната и изборните сечи. Намесите са неравномерни върху площта през период между 8 и 12 години (рядко до 15 години при по-бедни месторастения и още по-рядко - 6 години при много плодородни), а сечта е с интензивност от около 20 % при 8-годишно повторение до 30 % при 12-годишно. Възобновителният период е постоянен. Обикновено ползването се съсредоточава в три групи

според размерите (респ. възрастта) на дърветата:

- В първата група се реализира ползване от дървета с големи размери, достигнали зрялост и целеви размери (отговарящи на стандарт за първи клас едра дървесина).

- Във втора група са дървета със и над средни размери, при които се извършва селекция, насочена към оставяне на нужния брой дървета, които да попълват в следващите години едроразмерните дървета. Подходът е на пробирка по комбиниран метод с низов уклон.

- В третата група са млади, оформени дървета с възраст и размери за прореждане. Отглеждането е по комбиниран метод с подчертан върхов уклон.

- За най-младите групи, които се формират в освободените възобновени участъци и върху временните извозни пътища, при необходимост могат да се приложат осветления или прочистки без материален добив. Редуциращият светлината ефект от подслон от съседни по-големи дървета на главния дървостой или индивидите под склопа води до образуването на по-малки клони и развитието на по-малко дървета - вълци в младинаците, и насърчава изправността на стъблата (Röhrig et al., 2006), което прави операциите по отглеждане по-икономични. Смесените насаждения изискват по-чести интервенции. Операциите за разреждане и предкомерсиално разреждане (прочистки) трябва да се извършват винаги, кога-

то значителен брой обещаващи дървета от желаните видове се борят в резултат на конкуренцията с други дървета.

Подобно на изборните сечи **ползването** при неравномерно стопанисване на високостъблени гори се изчислява на основата на измервания за текущия прираст по кръгова площ между две последователни влизания. Измерванията обикновено се основават на метода на постоянни пробни площи. При липса на подобни измервания Baar (2010) по Nicolescu (2018) предлага ползването по кръгова площ да е равно на произведението от периода години от последната сеч (най-често 10) и процент от общата кръгова площ в годината преди сечта. Този процент е 2.5 за твърди широколистни, 3 % за иглолистни.

Също, подобно на изборните сечи, при неравномерното стопанисване могат да се обосноват оптимални кръгови площи, които да бъдат ориентир за интензивността на ползване. За разновъзрастни насаждения от обикновен бук по проекта FOGFOR 2009b се посочват стойности 15-20 м²/ха, като по-малките се отнасят за насаждения, доминирани от по-тънки по диаметър дървета, а най-високи са стойностите при доминиране на дебели и много дебели дървета по диаметър. За дъбови насаждения стойностите са съответно между 17 и 23 кв.м на хектар. Подобни стойности се препоръчват за борови гори, а за смесени смърчово-елови насаждения - от 25 до 40 кв.м на хектар. При подобни параметри на кръговата площ разпределението на броя на дървета по класове на дебелина е по-скоро равномерно, за разлика от обратно експоненциалното разпределение при изборните насаждения.

Самото ползване при сечта е насочено към най-големите диаметри, като средно 80 на сто от добивите се реализират от тази група дървета. За ориентир служи и препоръката за броя на дърветата, които се оставят да достигнат до групата на едроразмерните. При условията на Белгия за широколистните, формиращи по-големи корони, той е около 50-60 бр./ха, а за иглолистните, имащи по-тесни корони, е между 110 и 150 бр./ха (Baar, 2010, по Nicolescu, 2018). Подобни са и препо-

ръките на Ancel at all (2008). Поради по-сухите климатични условия у нас експертно може да се препоръча посоченият брой дървета да се редуцира с 10 %.

Важно изискване при всяка поредна сеч е да се опазват оставащите дървета в насаждението, особено онези, които са селектирани като най-добри и трябва да достигнат до максимални размери. Това е основание, поради което ползването на опитни горски работници и технологии за насочено поваление с моторен трион са задължителни. По-голяма част от извоза, както и при изборните гори, трябва да се извършва на сортименти, а не на цели стъбла.

Оценка на неравномерното стопанисване на високостъблени гори като лесовъдска система

Подходът за поддържане на постоянно горско покритие чрез неравномерно стопанисване на високостъблени гори се отличава с предимства в няколко посоки:

● Икономически.

Те се състоят основно в намаления горскостопански риск от дългосрочни грешки и поради това тази система е известна като „silviculture with a more reduced financial risk“. Системата изисква по-малко ресурс за поддържането си в сравнение с изборното стопанисване, но подобно на него ползва почти изцяло продуктивния капацитет на месторастенето и в много голяма степен развитието на насаждението се основава на напълно естествени (безплатни) процеси - възобновяване, самоизреждане, самоокастрияне. Периодично и редовно се прави добив на дървесна маса, от който главната част е едра строителна дървесина. Насажденията са устойчиви на неблагоприятни външни въздействия и запазват голям потенциал за естествено възстановяване след значими природни нарушения и катаклизми. Почвата, като производителна сила, е постоянно под закрила на склопа на гората.

● Екологични.

Създават се условия за опазване на биоразнообразието чрез поддържане на хабитатите, оставянето на достатъчно биотопни дървета сред групата на едроразмерните дървета. Водоохранните функции на гората са фактически неизменни.

● Социални.

Тази лесовъдска система се възприема по-добре от широката публика поради относително меките лесовъдски инструменти, на които се основава - постоянно горско покритие, естествени процеси, малки интензивности на намесите. От ландшафтно-естетическа гледна точка неравномерното стопанисване е с предимство пред сечищно стопанисването поради консервативния (бавен) характер на промените.

Основни недостатъци, които се изтъкват:

● Трудно се достига до специфична, устойчива структура за постоянно покритие с гора при различни условия.

● Управлението е интензивно, близко до това на изборните гори, макар и с по-малък набор измервания, но за прилагането се изискват много познания, периодични измервания (таксирание на разновъзрастни дървостои) и наблюдения, и лесовъдски опит.

● Операциите при дърводобива лесно могат да доведат до повреда върху останалите дървета и се нуждаят от добра извозна горскопътна мрежа.

● В горски масиви, стопанисвани неравномерно чрез CCF, често се концентрират по-големи популации от дивеч, който поврежда подраста.

● Тази лесовъдска система изисква повече усилия за възобновяване и поддържане на по-светлолюбиви

дървесни видове, особено на по-богати месторастения. Добиваните дървени материали варират по размери и качество и видове, което може да затрудни тяхната едновременна реализация.

Приложение на системата за постоянно горско покритие у нас

В сега действащата Наредба за сечите в горите на Република България (2015) подобен вид стопанисване е предвидено за малките по площ частни имоти, в които другите традиционни възобновителни сечи са трудно приложими (чл. 35e).

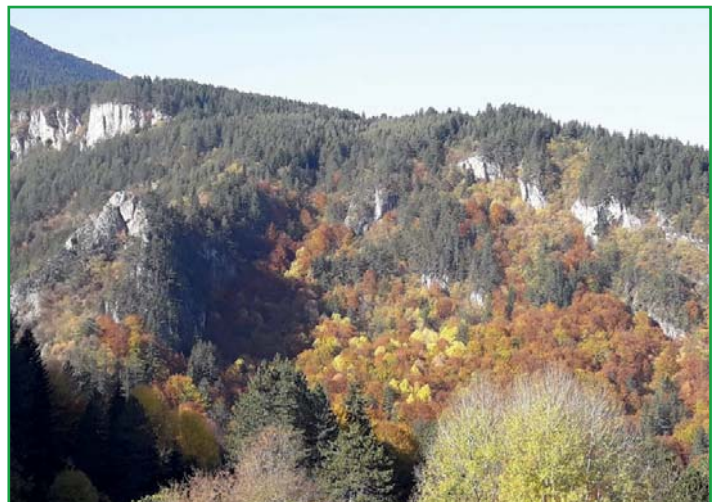
Наредбата за сечите по същество допуска финансово ориентиран подход за формиране на CCF, при който собствениците да могат да получават постоянен приход през 5-6 години, който лесовъдски е съчетан с относително малка интензивност от 15 %. Поради липсата на опит в страната по прилагане на тази система не са посочени целеви кръгови площи или брой на дървета, които да достигат до зряла възраст.

Особеност на системата у нас е, че нейното прилагане е възможно и в издънкови гори, което не отговаря на теоретичния модел на стопанисване, свързан с осигуряване на постоянно горско покритие.

Подобен лесовъдски подход е възможно да се разглежда като елемент от друг вид трансформация, а именно „превръщане на издънковите гори в семенни“.

Прекрасните
смесени и
разновъзрастни
смърчово-елово-
белоборови,
смърчово-елови и
чисти белоборови
гори на Родона
планина в района
на ДГС - Триград,
и техните
лесничеи. 🌲

Климатичните промени и горите на България

Взимане на дендрохронологична проба от вековна бяла мура (*Pinus peuce*) в Пирин.

Доц. д-р МОМЧИЛ ПАНАЙОТОВ е преподавател по дендрология в Лесотехническият университет от 2007 г. Занимава се с проблемите на горната граница на гората и влиянието на различни фактори, предимно свързани с климата. В периода 2007-2011 г. осъществява постдокторантско проучване в Швейцарския федерален институт за изучаване на гори, сняг и лавини (поделение Давос), а от 2016 г. е доцент. Работи и по редица научни проекти, свързани с развитието на планински гори, различни природни нарушения, влиянието на климатичното вариране и екстремните събития върху дървесните растения.

Климатичните промени поставят редица предизвикателства пред горския сектор на Република България. Те са от природен, но и социално-икономически характер. В опит да се подпомогне адаптацията в този и други важни за страната сектори през 2019 г. беше приета Националната стратегия и План за действие за адаптиране към изменението на климата на Република България.

Целта на Стратегията е да служи като референтен документ, определящ рамка за действия по приоритетни направления до 2030 година. Стратегията е разработена от екип от български и чуждестранни експерти, привлечени от Световната банка, по договор за предоставяне на консултантска подкрепа на Министерството на околната среда и водите (МОСВ). Специална част е отделена на сектор „Гори“.

Значението на сектор „Гори“ за адаптацията към климатичните промени

Горите на България и тяхното състояние са изключително важни за обществото и живота в страната. За нито един специалист не е тайна, че горите заемат една трета от територията ни. Те имат първостепенно значение за живота на хората в големи области, където осигуряват основен поминък. Същевременно поради сравнително малкия дял в общия икономически продукт

и традиционното възприемане на горите като безплатен и гарантиран източник на редица дадености, много хора в обществото не оценяват напълно изключително голямата им роля за осигуряване на редица екосистемни услуги, които формират качеството на живот. Примери са осигуряване на чисти питейни води и защита от порои и наводнения, опазване на почвите, регулиране на климата, добив на дървесни и недървесни продукти, защита на биоразнообразието, осигуряване на среда за туризъм и рекреация и редица други екосистемни услуги. Много съществена е ролята на горите за поглъщане и съхранение на големи количества въглеродни газове, като по оценки на Националния доклад за инвентаризация на емисиите на парникови газове горите са компенсирали около 12 % от всички емисии в периода 1988-2011 г. Ако се добавят и горските почви, този процент би нараснал още повече. Въз основа на Парижкото споразумение за изменението на климата от 2015 г., което е ратифицирано от България, ролята на горите за поглъщане на въглеродни емисии трябва допълнително да се увеличи.

Климатичните промени и очакванията за бъдещия климат

Климатичните модели прогнозираят, че за територията на България климатичните промени ще са свързани с общо покачване на температурите до 4°C до 2100 г., затопляне на есенно-зимните периоди и засушаване през лятото. В същото време броят и интензитетът на екстремни климатични прояви като горещи или студени вълни, силни бури, натрупване на мокър сняг и лед се очаква да се увеличи. В този контекст в доклада за адаптацията на горите са идентифицирани някои основни рискове и потенциални възможности.

Въпреки жизнеността и голямата адаптивна способност на българските гори са налице няколко групи фактори, които може да имат сериозно влияние в контекста на климатичните промени:

- Значителна неизвестност за възможностите на определени растителни и животински видове и екосистеми да реагират на променени климатични условия.

● Големи територии с изкуствено създадени и често неотгледани насаждения от иглолистни дървесни видове на малка надморска височина и свързаната с това висока вероятност за намаляване на прираста и значителни здравословни проблеми. Около 30 % от културите от бял бор са на по-ниска надморска височина от естественото разпространение на вида в България. Други 35 % се намират между 700 и 1000 м н.в., където се срещат само 8 % от естествените гори от този дървесен вид. Разпространението на културите от черен бор по височина е сходно, като 76 % обхващат територия под 700 м н.в., където се срещат само 5 % естествени гори от този вид.

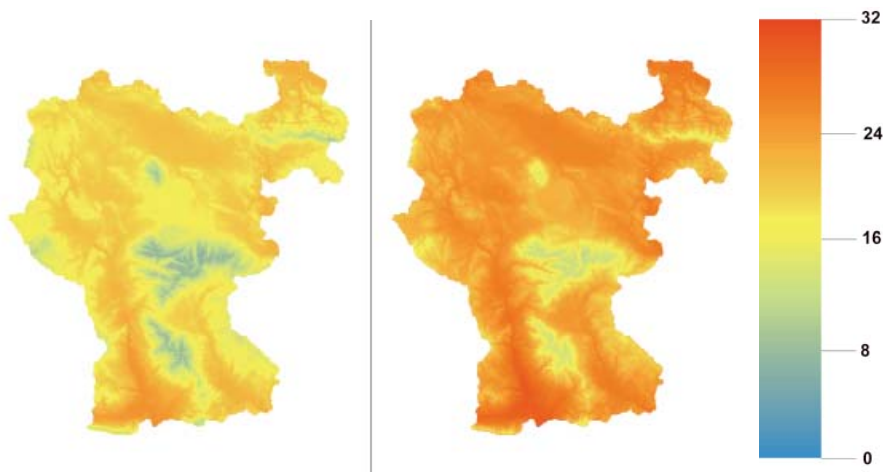
● Увеличена вероятност от големи горски пожари и други природни нарушения като ветровали, повреди от мокър сняг и обледеняване и последващи ги насекомни каламитети. Това е директно свързано с очакваните и вече наблюдавани по-трайни и чести засушавания през есенния и летния период, по-голямата вероятност от силни бури, подобрените условия определени насекомни видове да се развиват и на по-голяма надморска височина, а други патогени да се възползват от влошаването на здравословното състояние на гори на малка надморска височина.

● Подобрени условия за навлизане и разпространение на инвазивни видове, особено насекомни и гъбни, със значителен потенциал за нанасяне на сериозни щети върху местни видове.

● Значителна употреба на дървесина като дърва за огрев, което има ниска добавена икономическа стойност за целия горски сектор и намаляване на възможността за самофинансиране на дейности по увеличаване на устойчивостта на горите и усвояването на въглерод.

Действия за адаптацията на горите

Предвид климата на България и очакванията за промените може да се заключи, че са необходими гори, които са едновременно устойчиви на суши, но и на екстремни климатични прояви, включително през зимно-пролетните периоди. Достатъчно е да си припомним януари-февруари 2012 г. и януари 2017 г., когато температурите останаха под -10°C за продължителен период от

Средни температури за м. август за територията на ЮЗДП за периода 1960-1990 г. (вляво) и прогнози на периода 2050-2100 г. (вдясно). Резултат от климатично моделиране по проект „Адаптиране на горите в Югозападно държавно предприятие към климатичните промени“. Драстичното потенциално затопляне през летните месеци е предпоставка за затруднения за дървесни видове с по-малка сухоустойчивост и вероятно ще създаде необходимост от залесяване с по-топлолюбиви видове.

време и дори в райони с типично мека зима като Югозападна България се задържа снежна покривка. Януари 2017 г. бе най-студеният месец за последните 53 години в района на София. Подобни явления напомнят, че климатът в България се характеризира с високи сезонни температурни амплитуди и не можем автоматично да планираме използване на видове от райони със средиземноморски климат без предварителна сериозна експериментална работа.

Трябва да се разчита преди всичко на по-адаптивните и същевременно стопански ценни местни дървесни видове. За щастие България с регистрираните до момента над 4100 растителни вида, от които приблизително 10 % са дървесни (Assyov и колектив, 2012), разполага с достатъчно богат набор от стопански ценни видове. Проблемите по-скоро може да са във влошаването на състава, структурата и производителността на горите и загубата на редки видове, особено по-влаголюбиви. Като най-уязвими може да се посочат такива видове, които се развиват в силно ограничени в териториално отношение местообитания и имат намалени възможности за миграция. Пример са естественото находище на конския кестен (*Aesculus hippocastanum*), редки видове върби с ограничено разпространение в планините, редки дървесни видове в зоната на горната граница на гората, които може да нямат

възможност да мигрират във височина заради други лимитиращи фактори освен температурите. Съществува и реален риск за възобновяването на някои видове, тъй като комбинираното влияние на суши и високи температури се понася много по-лошо от малки растения със слабо развита коренова система. Значителни са предизвикателствата за трансформацията на иглолистните култури на малка надморска височина в устойчиви, разнообразни и производителни гори, които успешно могат да изпълняват различни функции. Много е вероятно, ако този процес се остави само на естествен ход, да се загуби ценно време и на много места да се достигне до слабо продуктивни формации с доминиране на храстови или малоценни видове.

Процесите на трансформация трябва да се направляват с подпомагане на по-ценните и с по-добра перспектива за потенциален по-сух климат дървесни видове, като се полагат сериозни грижи за възобновяването, ако е необходимо и внасяне на фиданки, отглеждане, опазване от паша и от други негативни практики.

Отговорът на системата спрямо тези предизвикателства трябва да бъде по няколко различни направления. В Националната стратегия и придружаващия я доклад за сектор „Гори“ са посочени секторни стратегически цели, оперативни цели и дейности за постигането им (таблица 1).

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ	ОПЕРАТИВНА ЦЕЛ
Подобряване на базата от знания и осведомеността за адаптиране към изменението на климата	Изграждане на капацитет за научни изследвания, образование и разпространение на резултати
	Извършване на научни изследвания в подкрепа на адаптирането
Подобряване и защита на горските ресурси	Устойчиво управление на процесите на възобновяване и увеличаване на площта и дървесния запас на горските територии
	Поддържане на биоразнообразието, генетичното разнообразие и устойчивостта на горите
	Подобряване на управлението на горските ресурси
Подобряване на потенциала за устойчиво използване на горските ресурси	Подобряване на потенциала за дълготрайно използване на продукти от дървесина с по-висока стойност
	Подобряване на потенциала за устойчиво и по-екологосъобразно използване на дървесна биомаса за производство на енергия

▲ Таблица 1 Стратегически и оперативни цели за сектор „Гори“ в Националната стратегия и план за действие за адаптиране към изменението на климата на Република България.

На пръв поглед може да изглежда странно, че първата стратегическа цел е свързана с подобряване на знанията и осведомеността на специалистите, но това е логично. Изправени сме пред редица неизвестности и решаването на дългия списък от възможни предизвикателства е възможно само ако познаваме добре процесите и потенциалните последици. Ключова задача е натрупването на знания и моделиране на потенциалното поведение на най-важните дървесни видове при различни сценарии за изменение на климата, времеви рамки, отчитане на разнообразието на топографски фактори и стопански намеси. За съжаление трябва да кажем, че за територията на България към момента има само няколко примера за моделиране на поведението на дървесни видове. По отношение на потенциалната реакция на различни дървесни видове и определянето на подходящите за бъдещия климат видове, примери за научно-приложни разработки са анализът на Раев и колектив в „Програма от мерки за адаптация на горите в Република България и намаляване на негативното влияние от изменението на климата върху тях, 2012-2020 г.“, проект „Адаптиране на горите в Югозападното държавно предприятие към климатичните промени“, финансиран от Национален дове-

рителен екофонд и изпълняван от НПО „Балканка“, и сходно моделиране за черноморското крайбрежие. Тези проекти показват значителна потенциална промяна на климатичните условия и съответно на местообитанията. Подходящите за определени дървесни видове климатични условия се изместват към по-северни или по-високо разположени локации. И докато някои видове са по-пластични и може да се очаква да се справят добре с по-високи температури при наличие на достатъчно влажност (напр. обикновеният бук в много планински месторастения), други като обикновения смърч вероятно ще изпитват все по-сериозни затруднения в по-ниските си сегашни месторастения и ще отстъпват в конкуренцията с по-адаптивни видове. Значението на род Дъб ще продължава да е първостепенно за долния лесорастителен пояс и да се повишава за средния, но вероятно ще са необходими значителни усилия за подпомагане на възобновяването и опазването на младите фиданки и индивиди.

Примери за моделиране, включващо и стопански сценарии, има за развитието на иглолистни и буково-иглолистни гори при различни климатични и стопански сценарии по проект ARRANGE (Цветанов и колектив), моделиране на развитието на дъбови гори и борови

култури за района на Панагюрище по проект MOTIVE (Костов и колектив), общия обем на натрупване на биомаса и потенциален добив за икономически най-важните видове при различни сценарии за стопанисване по проект EFISCEN (Костов и Рафаилова). Тези моделирания обаче не обхващат напълно климатичните сценарии или са пространствено ограничени и съответно има нужда от осъвременяване и разширяване на териториалния обхват. Моделите също така разчитат на допускания, а те ще са толкова по-близо до реалността, с колкото повече реални локални данни са запазени. Повечето от тях се разработват и в Централна Европа и Северна Америка при различни условия, а често и други стопанско значими видове.

В България се намират или сме в близост до южните граници на ареалите на повечето от важните за Европа дървесни видове и това значи, че вероятно разполагаме с по-сухоустойчиви произходи. В миналите десетилетия е извършена много значима работа по проучване на произходите на част от стопански ценните ни видове, но фокусът е бил предимно върху производителността. Сега по-важна тема е устойчивостта и адаптивността към различни условия. Това важи в още по-голяма степен за ендемични видове, за които в световен мащаб са налице много по-малко данни и експериментална работа. Във връзка с това в Стратегията са дефинирани няколко възможни дейности, които са свързани с опазване на богатството на генофонда, проучването му и натрупване на опит за възобновяването на такива видове и произходи. Последното е много важно предвид голямата вероятност от разширяване на необходимостта за залесявания за подпомагане на ценни или редки видове. Вероятно ще се наложи използването на нови методи и подходи за залесяване. Още повече и че всички проучвания и модели показват, че климатът се изменя по-бързо от възможностите за миграция на растителните видове и това може да наложи подпомагане на възобновяването и залесяване на по-удачни нови месторастения. Много добър пример в това отношение е проект „Възстановяване и подобряване на природозащитния статус на приоритетни горски хабитати от мрежата „Натура 2000“ в България“

(<https://www.lifeforhab.eu>), по които се изгради съвременна линия за производство на контейнерни фиданки от приоритетни видове, събраха се репродуктивни материали от приоритетни за опазване местообитания и се натрупва цялостен опит в тази сфера. Като друг добър пример в тази посока може да се посочи проект „Опазване и възстановяване на 11 типа природни местообитания край реки и влажни зони в 10 „Натура 2000“ места в българските гори“, който е изпълняван от ИАГ, дирекциите на 10 природни парка и WWF - България. Част от дейностите са свързани с производство на посадъчни материали от редки видове, с които до този момент няма опит или той е минимален. Налице са и научни проекти за изпитване на растежа на различни произходи от род дъб (проф. Желев и колектив), бук (проф. Петкова и колектив), експериментално проучване на влиянието на различни режими на засушаване върху фиданки от клек, обикновен смърч, бяла мура и черна мура (проф. Юруков и колектив). Трябва да се отбележи, че подобен род научна дейност трябва да е добре координирана и дългосрочна, а това трудно може да се получи в рамките на обичайните научни проекти, които са с продължителност от няколко години.

Много важна необходимост е непрекъснатото обучение на кадрите в горския сектор и изграждане на добра система

за трансфер на нови знания от науката към практиката. Динамичните промени в световната политическа и икономическа обстановка и натрупването на все повече нови знания се отразяват на нашата страна и не може да се разчита само на знанията, придобити преди години, а понякога и десетилетия, на университетските скамейки. Следенето на процесите е трудно дори за тесни специалисти и все по-голяма е нуждата от съобразяване с нарастващите нужди и изисквания на други сектори, които са слабо познати на специалистите в сферата на стопанисването на горите. Съвременният лесовъд наистина трябва да мисли поне за едно поколение напред, но освен природните компоненти да се опитва да предвиди и промяната на изискванията на обществото и бъдещите икономически реалности. По примера на аналогията с други по-развити страни може да се очакват все по-големи изисквания към горите не само като източник на дървесина, но и на други екосистемни услуги.

Много важна тема, която също е застъпена в стратегическите и оперативни цели, е за нуждата от значително по-добро проследяване на всички процеси, които се случват в горите. Освен стартирането на качествена национална горска инвентаризация това би означавало и създаване на съвременна система за много бързо откриване и реагиране на различни здравословни

проблеми и природни нарушения, включително пожари. В това отношение е необходимо да се използват много динамично развиващите се технологии за дистанционно наблюдение, пространствено-обвързано събиране и обработка на информация (ГИС системи). Пример са програмата „Коперник“ (COPERNICUS) на Европейския съюз (<https://www.copernicus.eu/bg>), която дава изключително бърза и достъпна информация за редица компоненти на природата. Сателитите на тази и други програми облитат и заснемат непрекъснато земната повърхност и информацията за динамичните промени в горите е видима буквално за дни. Много полезни може да са и различните компоненти за ранно предупреждение като Европейската информационна система за горски пожари (EFFIS), Европейската система за информираност за наводнения (EFAS), Европейската обсерватория на сушите (EDO).

Не на последно място стоят и предизвикателствата от чисто икономически характер. Устойчивият и развиващ се горски сектор има нужда от добра система за реализация предимно на качествена дървесина, която преминава през допълнителни обработки и получава висока добавена стойност. Рано или късно трябва да настъпи промяна в използването на половината от добива на дървесина като дърва за огрев или други енергийни нужди. В противен случай силно затруднено ще е реализирането на всякакви дългосрочни лесовъдски системи. В контекста на голямата потенциална роля на горите за поглъщане и съхранение на въглерод е необходимо да се работи в посока на използването на дълговечни видове и след това дългосрочното използване на дървесината им.

На приетата от Министерския съвет Стратегия трябва да се гледа като на референтен документ, даващ значителни възможности. Сама по себе си тя не може да даде готови решения или автоматично да осигури финансирането им. Същевременно очертава насоки за разработване на проекти и дейности.

Пълният текст на Стратегията и придружаващите я секторни доклади е с уеб адрес:

<https://www.moew.government.bg/bg/klimat/mejdunarodni-pregovori-i-adaptaciya/adaptaciya/>

РИЛСКИ ДЪБ

(*Quercus protoroburoides*) над Рилския манастир. Типичен пример за дървесен вид и местообитание, което ще изисква значително внимание поради много специфичното си разположение, малка площ и слаби познания за вида.

Проф. д.н. НИНО НИНОВ е дългогодишен преподавател по ловно стопанство в Лесотехническия университет и негов ректор (2003-2011 г.). Доктор на селскостопанските науки. Бил е председател на Съюза на ловците и риболовците в България (1991-2000 г.). От 1999 г. е първи вицепрезидент, а от 2005 до 2012 г. е президент на Комисията „Изложби и трофеи“ към СИС. Има публикувани самостоятелно и в съавторство над 110 научни и научно-популярни статии и 10 книги и учебници по проблемите на дивеча.

”

ИНТЕРЕСЪТ
НА ЛОВЕЦА
Е ДА ИМА
ДИВЕЧ.

“

Защо да говорим отново за африканската чума по дивата свиня?

Изминаха два ловни сезона, в които африканската чума по свинете (АЧС) бе спътник на дивата свиня и у нас. Убедихме се, че тя е опасна не само на теория, но и на практика. В редица ловни райони не само намаля отстрелът, но и ловците не видяха дива свиня през целия ловен сезон. Съвсем малко са регионите у нас, в които все още не се чувства неблагоприятното въздействие на чумата. Известни са и загубите при домашната свиня в няколко големи свинекомплекса, както и на частните стопани в т.нар. заден двор.

Въпросът за АЧС е актуален. Независимо че светът попадна в клещите на един друг опасен за човека вирус - коронавируса (COVID-19), и у нас обществото изцяло е ангажирано с него, още повече, че ни бяха наложени и изключителни ограничения. Независимо от това за африканската чума по дивата свиня трябва да говорим и да анализираме цялостната си ловностопанска дейност и подходите, и мерките, които приехме и трябва да приемем за ограничаването ѝ.

Дивата свиня е основен обект на ловния спорт у нас. От едрия дивеч нейният отстрел е най-голям и интересът от ловците у нас също. От друга страна, в много ловни райони дивата свиня е единственият ловен обект поради ниските запаси на сърната, заека, кеклика и яребицата. Върху 85 % от ловните площи в страната, стопанисвани от ловците, отстрелът на благородния елен и елена лопатар е незначителен. Следователно при отсъствието на дивата свиня се очертават поне няколко проблема.

Първо, от отстрелните такси на дивата свиня се формира основна част от средствата, предназначени за грижите и стопанисването на дивеча. С намаляването на отстрела на свинята те ще намалят значително. Следователно не само за дивата свиня, но и за останалия дивеч ще бъдат ограничени средствата за изкуствено развъждане и разселване, както и за другите ловностопански мероприятия. Това ще наложи да се увеличат таксите за стопанисване на дивеча и членският внос на ловците, ако искаме да запазим и защитим дивечовото богатство.

Второ, в следващите няколко години броят на ловците ще намалее или значително ще се промени възрастовата им структура и социалният им състав. Защото на всички ни е известно, че много от сегашните ловци (основно в селските региони) не са в състояние да поемат увеличението на таксите и членския си внос и ще се откажат от ловния си билет доброволно, още повече, че няма и на какво да ловуват вече в ловните си райони. Този процес вече е започнал, но прогнозата не включва последствията от неизбежната икономическа криза, която ни очаква. При такова развитие на нещата огромни територии от ловните райони, стопанисвани от ловците, ще останат без стопани (тук трябва да отчетем и обезлюдяването), а дивечът в тях - без грижи. Безогледното раздаване на ловни билети през последните десетилетия едва ли е условие притежателите им да знаят кога и с какво се подхранва дивечът, още повече, че живеят предимно в големите градове.

Трето, трябва да наблюдаваме внимателно запасите на дивата свиня и да ги намалим значително, защото тя остава резервоар на вируса на африканската чума в природата, който лесно може да се пренася и в индустриалното свиневъдство. Този проблем не може да се подценява, защото определя отговорността на стопанисващите дивеча пред държавата и обществото.

Четвърто, факт е, че не само допуснахме африканската чума по дивата свиня у нас, но и нещо повече - поставихме рекорд за Европа в най-бързото ѝ разпространение на територията на почти цялата страна. По този начин в много ловни райони не ловуването намали запасите на свинята, а чумата.

Защо стана така?

Отговор на този въпрос българският ловец трябва да намери, защото за него дивата свиня чрез месото е основният източник на приход и компенсация за труда му. Интерес несъмнено представлява опитът на онези страни, които не допуснаха чумата - Германия, Австрия, Чехия и на запад от тях, независимо че я имаше у съседите им, и то в близост до границата.

В Германия, с ловна площ (31 млн. ха), три пъти по-голяма от нашата (10.2 млн. ха), след 2000 г. са отстрелвани между 400 000 и 600 000 диви свине годишно. През ловния сезон на 2017/2018 г., когато чумата навлезе при тях

от изток, с оглед намаляване на запасите немските ловци са отстреляли 836 865 диви свине. Данните за отстрела на дивеча са абсолютно точни, тъй като всичко се маркира, отчита и продава.

Ловува се индивидуално. Ловните райони са малки. Съгласно германския закон ловно стопанство се създава върху площ не по-малка от 75 ха, а в Австрия - 115 хектара. Това са твърде малки територии по нашите разбирания и затова никой собственик или арендатор на ловен район не е заинтересован да гони непрекъснато дивата свиня, а чрез нея и едрият дивеч, за да отиде при съседите и да го ползват те. Благодарение на индивидуалното ловуване немските прасета не отидоха в Полша, на 15 км от границата, където имаше чума, за да се върнат заразени. А отстрелът им доказва, че и с индивидуален лов може да се контролират и намаляват запасите, когато това е необходимо.

В Чехия огнището беше оградено с електропластир, който е надеждна преграда, ако не се гони дивата свиня, и с индивидуален лов бяха извадени всички свине, с което се ликвидира чумата. А у нас наблюдавахме нещо, което знаехме, че и много по-стабилна и скъпа ограда (сухопътната ни граница с Румъния) при гонките изобщо не е ефективна.

При сходна ситуация у нас, когато чумата бе на границата ни с Румъния, българският ловец заяви, че ще протестира и ще затвори Дунав мост, ако не му се разреши да ловува групово с гонки.

Странното е, че ръководството на национално ниво (Управителният съвет на НЛРС - СЛРБ) реши, че тези, които са ги избрали, трябва да бъдат подкрепени. Нямахме реакция, не се изрази отношение дори и тогава, когато през февруари и март, недопустимо от всяка гледна точка, се разреши групово ловуване на дива свиня. Ако едно ръководство не може да покаже върната посока, да определя политиката, да поведе организацията и да се наложи над негативните тенденции чрез дискусии, разговори и убеждаване, то не е полезно и за организацията, и за себе си, и за държавата.

Когато това не се прави, възникват и парадокси, като например Клуб за защита правата на ловците. Всъщност идеята е да се покаже, че има нов ръководен

център на СЛРБ. От него за съжаление разбрахме, че правата на ловците у нас през този период се свеждаха единствено до искане за ловуване - удължаване на сроковете за лов на водоплаващите ловни птици и на дивата свиня, и то само чрез груповото ѝ ловуване „за да се подпомогне държавата, като се намалят бързо запасите ѝ“. Много интервюта и писания излязоха по тази тема от Клуба, включително и обвинения за „предаване интересите на ловците“. Дано бъдат запазени във времето, за да се види докъде може да се стигне при липсата на професионализъм. Добре, че в условията на заплаха и за човешката популация от подобен вирус (коронавирус COVID-19) не се намериха „специалисти“, които да препоръчат повече движение, принудителни премествания, събиране на групи.

Не е лошо този паралел между двата вируса да бъде направен. Особено от тези, които се обяха за бързото намаляване на дивата свиня чрез групов лов. Двата вируса - и по дивата свиня, и по човека, си приличат по това, че са много заразни, изключително бързо се разпространяват и от тях боледува почти цялата популация (при дивата свиня смъртността е десетки пъти по-висока). Тогава защо се допуска тази огромна разлика в подходите - при единия да не се излиза, а при другия - точно обратното. Дали не трябваше да се въведат глоби и санкции и във втория случай? И дали това е късно да се направи за пропагандаторите на тези идеи?

Или най-малкото, от морална гледна точка, те поне да запазят най-последно мълчание. Нима не се разбра най-последно, че единственото правилно решение за преодоляване на една вирусна инфекция е прекъсване на веригата на разпространението ѝ. Това става чрез намаляване на запасите, за да намалее възможностите за срещи и да се осигури спокойствие, а болните да останат и да умрат на място, с което да се прекъсне веригата на разпространението на вируса. Мерките за биосигурност, за да не изнесе ловецът вируса от заразените райони, също не са маловажни и може да компрометират ловностопанските усилия. Всичко това налага да бъдем разумни и да подходим професионално. Дивата свиня е с висок размножителен потенциал. И в най-болните и заразени популации оцеляват

отделни животни - неболедували или преболедували успешно. Те ще дадат потомство и запасите по естествен път ще се увеличат бързо. Стига да не избързае отново, „гонейки интереса на ловеца“, да ги подгоним към необеззаразените по естествен път райони.

Да се върнем на интереса на ловеца. А той е да има дивеч, за да ловува, а не да ловува, дори и когато няма дивеч.

Трябва да защитим дивеча от проблемите в агроценозите с безогледното торене, химизация, механизация, изкореняване и унищожаване на убежищата, да го защитим и в горските местообитания, където проблемите са не по-малко, дори и поради това, че никъде вече животните не могат да намерят спокойствие. Ако го направим, ще има дивеч, ще има и лов. Това е интересът на ловеца - да има дивеч. Затова по-целесъобразно бе да има Клуб за защита на дивеча или Клуб за защита на лова. Първо, защото ловът като дейност и спорт има много противници, и второ, защото упражняваме правото на лов, за да поддържаме и управляваме устойчиви запаси на ловните видове, като ги регулираме в териториите, където това е наложително.

Не е маловажно, че ловецът влага много средства и труд, за да подпомогне не само дивеча, а и останалия животински свят в тежки и критични за него климатични условия. Но при положение че всичко това е заложено като задължение на регионалните ловни сдружения и на организацията им (СЛРБ) в Уставите им и в Закона за лова и опазване на дивеча, кому е нужно в техните структури да се изграждат клубове със същите цели и задачи.

Нима не се разбра защо през далечната 1992 г. прекръстихме една от най-старите национални ловни организации в Европа от Български ловно-рибарски съюз (БЛРС) на Съюз на ловците и риболовците в България (СЛРБ). Не става дума само за разместване на буквите, а за огромна смислова разлика. Един съюз на ловци и риболовци може да има богата и многостранна дейност, каквато е в действителност. На второ място, смятахме, че с промяната на името се дава възможност в организацията да членуват не само българи, а и чуждестранни граждани, които живеят и работят у нас. 🌱

В новата рубрика очакваме конкретни и актуални въпроси на адреса на списание „Гора“.

ВЪПРОС:

Кои са основните промени в трудовото законодателство, въведени с извънредното положение?

Коментар на АНГЕЛ ПЕТРОВ, главен секретар на ИАГ

С разпоредбата на чл. 7, ал. 1 от Закона за мерките и действията по време на извънредното положение (ЗМДВИП) се даде възможност при обявено извънредно положение, в зависимост от специфичния характер на работа, да се премине към надомна или работа от разстояние на работниците и служителите и без тяхно съгласие освен когато това е невъзможно. Условието и редът за възлагане, изпълнение и контрол се определят със заповед на работодателя или органа по назначаване. Съгласно ал. 2 работодателят и органите по назначаване може да предоставят до една втора от платения годишен отпуск на работника или служителя и без негово съгласие. Разпоредбата се прилага по време на извънредното положение и два месеца след неговата отмяна, т.е. до 13 юли 2020 година.

С § 4 от преходните и заключителните разпоредби (ПЗР) на ЗМДВИП се направиха промени в Кодекса на труда (КТ), като се въведоха специални мерки, които могат да се предприемат от работодателите и работниците/служителите при обявено извънредно положение. За работодателите се регламентира възможността: да възлагат на работниците и служителите извършването на надомна работа и/или работа от разстояние (чл. 120б от КТ); да преустановяват работата в предприятието (чл. 120в от КТ); да установяват непълно работно време в предприятието (чл. 138а, ал. 2 от КТ); да предоставят едностранно ползването на платен годишен отпуск (чл. 173а, ал. 1 от КТ). За определени категории работници и служители се създаде възможност при обявено извънредно положение да ползват по тяхно искане платен или неплатен отпуск, като в този случай работодателят е длъжен да го разреши (чл. 173а, ал. 2 от КТ). Когато работата на предприятието или на част от него е преустановена при извънредно положение поради издадена заповед от работодателя или от компетентен държавен орган, но работниците и служителите не ползват платен годишен отпуск, наетите лица имат право на брутно си трудово възнаграждение (чл. 267а от КТ). С § 6 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение на Закона за здравето се разшири приложното поле на мерките като освен при обявено извънредно положение същите ще се прилагат и при обявена извънредна епидемична обстановка. Уредена е възможност за времето на извънредното положение и два месеца след неговата отмяна трудовите договори по чл. 114а, ал. 1 от

Кодекса на труда за краткотрайна сезонна селскостопанска работа да могат да се сключват за повече от един ден, като това време не се признава за трудов стаж (§ 49б от ЗМДВИП). Спира да тече до отмяната на извънредното положение и два месеца след неговата отмяна срокът по чл. 36, ал. 4 от Кодекса на труда. Организациите на работниците и служителите и на работодателите, признати за представителни на национално равнище с решение на Министерския съвет до влизането в сила на този закон, запазват своята представителност до приключване на процедурата по чл. 36 от Кодекса на труда. Неплатеният отпуск по чл. 160, ал. 1 от Кодекса на труда до 60 работни дена, ползван през 2020 г., се зачита за трудов стаж. През 2020 г. за осигурителен стаж по чл. 9, ал. 2, т. 3 от Кодекса за социално осигуряване се зачита времето на неплатения отпуск до 60 работни дена.

С промените в Закона за държавния служител се даде възможност на органа по назначаване при обявено извънредно положение или извънредна епидемична обстановка за държавните служители да въведе без тяхно съгласие работа от разстояние в домашна среда. Условието и редът за това се определят със заповед на органа по назначаване (чл. 51а от ЗДСл). Уточняват се и възможностите за разрешаване на ползването на платен годишен отпуск или на неплатен отпуск по искане на служителя (чл. 64а от ЗДСл).

Във връзка с прилагането на част от гореописаните промени възникнаха някои въпроси, свързани с наличието на привидно противоречие в нормата на чл. 7, ал. 2 от ЗМДВИП с нормата на чл. 173а, ал. 1 от Кодекса на труда. В ал. 1 на новосъздадения чл. 173а от КТ е предвидено, че когато поради обявено извънредно положение със заповед на работодателя или със заповед на държавен орган е преустановена работата на предприятието, на част от предприятието или на отделни работници и служители, работодателят има право да предостави платения годишен отпуск на работника или служителя и без негово съгласие, включително на работник или служител, който не е придобил 8 месеца трудов стаж. Видно от разпоредбата, в този случай няма ограничение на размера на отпуска, който работодателят може да предостави на работника или служителя без негово съгласие, като може да бъде предоставен както платеният годишен отпуск за текущата календарна година, така и отпускът за предходни календарни години, който не е погасен по давност. Необходима предпоставка за прилагане на чл. 173а, ал. 1 от КТ е наличието на заповед на работодател или на държавен орган по новия чл. 120в, ал. 1 и 2 от КТ за преустановяване на работата при обявено извънредно положение. В чл. 7, ал. 2 от ЗМДВИП е регламентирано, че работодателите и органите по назначаване може да предоставят до една втора от платения годишен отпуск на работника или служителя и без негово съгласие. Тъй като разпоредбата не е обвързана с условия за прилагането ѝ, както е направено в чл. 173а от КТ, тя ще намери приложение по време на извънредното положение/извънредната епидемична обстановка, когато работодателят прецени и в случаите, когато няма преустановяване на работата.

Разпоредбата на чл. 120в, ал. 1 от КТ установява, че при обявено извънредно положение или обявена извънредна епидемична обстановка работодателят може със заповед да преустанови работата на предприятието, на част от предприятието или на отделни работници и служители за целия период или за част от него до отмяната на извънредното положение. При тази хипотеза и ако работникът или служителят, чиято работа е преустановена, не ползва платен годишен отпуск, работодателят е длъжен да му изплати брутно трудово възнаграждение (чл. 267а от КТ).

Следва да се има предвид, че нито разпоредбата на чл. 7 от ЗМДВИП, нито създадените с §4 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗМДВИП нови разпоредби на чл. 120б, 120в, ал. 1 и 173а, ал. 1 от КТ предпоставят възникването на съответните права на работодателите с наличието на престой, както това се изисква за пораждаване на субективните права на работодателя по чл. 120, чл. 173, ал. 4, чл. 267, ал. 2 и чл. 328, ал. 1, т. 4 от Кодекса на труда. Доколкото понастоящем Кодексът на труда борава с понятията „спиране на работа“ и „преустановяване на дейността“ на предприятието, на практика с въведените с §4, т. 2 на Преходните и заключителните разпоредби на ЗМДВИП в Кодекса на труда промени се създава нов правен институт „преустановяване на работата при обявено извънредно положение“. Както сочи гл. ас. д-р Христо Банов от Института за държавата и правото – БАН („Трудовоправни проблеми при обявяването на извънредно положение“, www.lex.bg) предвид предоставеното в чл. 120в, ал. 1 от КТ право на всички работодатели да обявят преустано-

вяване на работата при обявяването на извънредно положение, всеки работодател в страната би могъл да издаде заповед за спиране на осъществяваната от него дейност, независимо дали някакви обективни причини, като например престой или намаляване на обема на работата, налагат това. Така на практика своята дейност има право да преустанови и работодател, чиято дейност не само не е спряла или намалила обема си, а дори го е увеличила и работодателят евентуално е изправен пред състояние на производствена необходимост. Аналогично, за да се породи правото на работодателя по чл. 7, ал. 1 от ЗМДВИП, съответно по чл. 120б от КТ, работодателят е предвидил една и съща предпоставка – обявяването на извънредно положение. И в двете правни норми не се изискват други предпоставки, като например обективна невъзможност, свързана с нарастващото разпространение на COVID-19, за продължаване на престирането на работната сила в установеното по трудовото правоотношение място на работа. Така на всички работодатели в България – дори тези, при които не съществува каквато и да било обективна причина за въвеждане на надомна работа или на работа от разстояние, законът предоставя субективно потестативно право да осъществят конкретното едностранно изменение на трудовото правоотношение.

Във всички случаи вземането на решения от работодателя или органа по назначаване за прилагане на мерки по чл. 7 от ЗМДВИП следва да се осъществява на базата на задълбочена преценка на всички обективни и субективни предпоставки и да е в пряка връзка с целите на Закона за мерките и действията по време на извънредното положение. 🇲🇩

IN MEMORIAM

На 6 май почина
инж. Иван ПАВЛОВ Иванов.

Роден е на 23.06.1948 г. в Любимец, Хасковска област. През 1967 г. завършва Техникум по горско стопанство „Христо Ботев“ - Веллингград. По време на следването си във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“, работи като помощник-лесничей в Горско стопанство - Свиленград, а след дипломирането си през 1975 г. става негов заместник-директор. От 1982 до 2010 г. е директор на ГС - Харманли, а през 2010-2011 г. е директор на ДЛС „Тополовград“, където се пенсионира.

В ръководените от него горски стопанства са създадени около 50 000 дка нови гори, направени са десетки километри нови камионни горски пътища, изградени са обществени и стол, модерни кошари, сеновали, разработени са ниви за фуражи и сено. Развива се международният ловен туризъм. Разсадникът е оборудван с подземна поливна инсталация, сортировъчен пункт и хладилна камера. Създадени са много ландшафтни насаждения. Под ръководството му са залесени няколко хиляди декари интензивни култури от европейски тополи по поречието на р. Марица. Огромна организаторска работа е извършена за потушаване и ликвидиране на последните от големите пожари в района на ГС - Харманли, в началото на XXI век.

Носител е на приза „За цялостен лесовъдски принос“ за 2009 г.

Поклон пред светлата му памет!

НОВИ КНИГИ

ИЛИАН ТОЧЕВ.
ГОРСКО ПРАВО &
ЕКОСИСТЕМНИ
УСЛУГИ.
МОНОГРАФИЯ.
ФОНДАЦИЯ
„БУКВИТЕ“,
СОФИЯ, 2020 г.,
174 стр.

Книгата посочва основния предмет на горското право, елементите на регулаторната рамка за устойчивото управление на горите и екосистемните услуги, които ползват хората. Изследва и класифицира видовете екосистемни услуги, тяхното значение и същност от правна гледна точка, връзката между горското право и екосистемните услуги. 🇲🇩

Коронавирус, пазари, икономика и гори - какво предстои?

Д-р СВЕН УНДЕР работи като главен учен в Средиземноморския фонд на Европейския горски институт (EFIMED). Ръководи изследователските дейности в областта на предоставянето на екосистемни услуги, обезлесяването и бедността. Неговите интереси включват управление на природните ресурси, опазване на биоразнообразието, поминък, адаптиране и намаляване на климатичните промени. Има докторска степен по икономика от Университета в Копенхаген и по горско стопанство от Кралския ветеринарен и земеделски университет в Копенхаген.

”

МАЩАБНИТЕ ИНВЕСТИЦИОННИ ПРОГРАМИ КАТО ЗЕЛЕНАТА СДЕЛКА НА ЕС МОГАТ ДА СЛУЖАТ ЗА ДВЕ ЦЕЛИ - ИКОНОМИЧЕСКИ СТИМУЛИ СРЕЩУ ДЕПРЕСИЯТА И ПРОЕКОЛОГИЧЕН ПРЕХОД.

“

Прогноза за взаимно свързаните социални сценарии

Трябва да се ошипем, за да се уверим, че това не е само лош сън: предизвиканата от коронавируса (COVID-19) пандемия обърна света с главата надолу, сякаш във времева примка. След стабилизирането в Китай и Южна Корея, навлизаме във фаза на експоненциално нарастване на заразените в глобален мащаб - с избухване на епидемията в Европа и Северна Америка, в Средиземноморието и Иран, със значително по-висок процент смъртност. Това показва как развиващите се страни ще могат да се справят, след като бъдат изцяло засегнати. С разширяването на карантината и изолiranостта в Северното полукуълбо икономическата активност също е силно ограничена, както бе казано в „Економист“: „Планетата Земя се изключва“. Целта на това есе е да даде персонална прогноза на това какви взаимно свързани обществени сценарии може да ни очакват във връзка с COVID-19, финансовите пазари, макроикономиката и околната среда, включително горите.

Кризата се определя като „труден или опасен момент, в който е необходимо бързо решение“. Гръцката дума „krisis“ се отнася до „повратна точка при заболяване“ - дали пациентът ще се оправи, или ще умре? Следователно кризата винаги има потенциал за трайно положителна промяна.

Не смятам, че коронавируса е изключение. Оставането ни въкъщи може да ни позволи да разменим безполезните материалистични удоволствия за нещата, които наистина имат значение: качествено време със семейството, солидарност с приятели и застрашени възрастни съседи или ново духовно осъзнаване за възможното бъдеще на нашата цивилизация. Може ли по този начин коронавируса да отбележи ново начало, да ни сближи в едно отчуждено общество, да преосмислим основните човешки ценности?

Същите отрезвяващи въпроси могат да бъдат поставени и по отношение на околната среда. Въздушните снимки на Китай и Северна Италия преди и след коронавируса показват как изумително е изчезнало замърсяването на въздуха. Климатолозите се опитват да извлекат положителни поуки от тези кадри. Има ли нужда Майката природа да си отдъхне от нашата безмилостна експлоатация? А ако след като се върнем към нормалното ежедневие, планираме прину-

дителни прекъсвания на производството, например за постигане на глобални климатични цели?

ОБЩЕСТВА В РИСК

Лично аз бих окуражил всеки да си извади дълбоки конструктивни поуки от настоящата пандемия. Този икономически спад обаче може да стане много по-драматичен от финансовата криза през 2008 г. и връщането към всякакъв вид нормалност да е много по-далечно, отколкото ние като еколози и отговорни стопани на природните ресурси допускаме. Това, както ще се аргументирам по-долу, се дължи на обхвата на проблема - разходите за здравеопазване и особено спирането на икономиката, но още повече заради периода - вероятната фаза на икономическия цикъл.

Що се отнася до обхвата, оценките за въздействието на COVID-19 върху световния икономически растеж през 2020 г. на МВФ се понижават от първоначално 3.3 % до около 1 %. Много страни са изправени пред рецесионни прогнози. Разбира се, светът е преодолявал смъртоносни пандемии, военни действия или и двете (напр. испанската грипна епидемия от Втората световна война). Сигурно ли е, че днес, с всички напреднали технологии, образование и благополучие, ще бъдем по-добре подготвени да посрещнем предизвикателствата?

И да, и не. Да, защото възможностите на нашето общество наистина са безпрецедентни. Не, заради периода - ние сме на етап завършване на цикъл, в който вече сме разклатени от силни структурни дисбаланси. Световният дълг е зашеметяващ - 244 трилиона щатски долара, или над три пъти по-голям от размера на световната икономика. Много европейски и американски пенсионни системи са се превърнали в бомби със закъснител - с неблагоприятна демография, недостатъчни спестявания и нулеви лихвени проценти, те са обречени да се провалят. Неравенството в доходите в повечето страни от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD) възлиза на петцифрено число. И обратно, прекомерното надценяване продължава да съществува (като футболните трансфери от 100+ милиона евро).

Комбинацията от тези характеристики е често срещана в сриващите се икономики, където ликвидните ресурси и производствените възможности са неравнопоставени.

Рентниерството и „лесните пари“ обезценяват традиционното заплащане за положен труд, лошите кредити и бедността вървят ръка за ръка. Тези показатели се запазват през цялото хилядолетие. Глобалната икономика преживя финансовата криза през 2008 г. с безпрецедентни финансови инжекции от централната банка. Т.нар. предпазни мрежи в рамките на фондовите пазари на OECD, централните стожери на нашите икономики, доведоха до високи до небето стойности, без резерв от съответен икономически растеж. Съотношенията цена-продажба и цена-печалба бяха катапултирани в нови стратосфери. Пазарите не само се включиха, но и отпуснаха заеми срещу светло и бляскаво бъдеще, със сигурност без място в него за нещо като COVID-19.

ПОТЕНЦИАЛ ЗА КАТАСТРОФА

Обикновено след прекомерно издигане рано или късно следва спад. Шокът от появата на коронавируса съвпадна с факта, че през този март стабилните борси се сринат, губейки 30-40 % с безпрецедентна скорост. Казвам „съвпадна“ с разпространението на COVID-19, тъй като не всички са съгласни с причинно-следствената връзка. Привържениците на социалната икономиката - на изучаването на социалното настроение, на нагласите и действията, се позовават на Вълновата теория на Елиът за повтарящи се пазарни модели, базирани на социалната психология, като се аргументират с това, че обратът в състоянията е неизбежен. По-общите циклични теории описват дългосрочните вълни в капиталистическото развитие, като 45-60-годишните вълни на Кондратиев, според които в момента сме във фаза на депресия. Любопитното е, че алтернативният 90-годишен цикъл на Ган предсказва преди четири години, че „на американския фондов пазар се очаква поредният срив през 2020 г.“ - приблизително 90 години след катастрофата през 1929 г. и след безпрецедентен период на непрекъснат растеж на благосъстоянието след Втората световна война.

КАКВО ЩЕ ОЗНАЧАВА ВСИЧКО ТОВА ЗА ГОРИТЕ И ОКОЛНАТА СРЕДА?

Взаимовръзките между кризата и околната среда бяха анализирани от WWF през 90-те години, напр. въз-

действието на приспособяването към макроикономическия бум върху горите. Световната банка също допринесе за изследване-то на тези връзки, както и моята книга „Нефтеното богатство и съдбата на гората“. Шокът от разпространението на COVID-19 може първоначално да наруши някои селскостопански и дърводобивни сделки, намалявайки натиска и върху тропическите гори, при равни други условия. Екологичните последици от икономическата криза вероятно ще доминират в крайна сметка. Някои са положителни, други отрицателни за горите и околната среда:

- по-малко въглеродни емисии поради намаляване на индустриалните дейности, но и връщане към някои замърсители като въглища и дърва за горене;
- по-малко обезлесяване от селското стопанство и деградация на горите от дърводобив, тъй като съвкупното търсене на експортните пазари спада;
- по-малко проекти за добив на въглища и нефт в залесени територии;
- миграция към селските райони и селското стопанство (което в Централна Африка е главен двигател на обезлесяването);
- насочване на потребителите към протеинови диети, богати месни и млечни продукти (напр. в Латинска Америка), облекчаващи натиска върху горите;
- инфраструктурните проекти (например нови пътища през горите) се отлагат поради липса на инвестиционни средства и държавни бюджети;
- намаляване на средствата за екологични правителствени и неправителствени организации.

КАК МОЖЕМ ДА ОТГОВОРИМ?

Светът се радва на нарастващ просперитет през по-голямата част от периода след Втората световна война, ние винаги сме успявали да върнем икономиката в релси. Следователно мнозина ще отхвърлят моята песимистична перспектива като опортюнистичен поглед към бъдещето. Въсъщност аз съм първият, който се надява, че греша! Но вярвам, че мрачният финансов сценарий има нужда от сериозно обмисляне, за да се подготвим и адаптираме. Не толкова защото коронавирусът сам по себе си представлява неуправляем проблем, а защото на световната икономика в края на цикъла несъмнено липсва устойчивостта да поеме този удар и може да е назяло

време за сериозна системна ревизия.

С напълно вързани ръце ли сме да постигнем смекчаване на кризата? Доколкото зависи от социономичната и структурната циклична динамика, тяхната детерминистична природа би ни ограничила в режим на кризисна адаптация. Но разбира се, за нашите икономики е много важно как реагираме. Разработването на механизми при управлението на пандемията, широко-машабното ранно тестване и проследяване се очертават като ключови действия, както се препоръчва от СЗО, за ефективно ограничаване на процента на заразяване и по този начин смекчаване на периодите на спиране на икономиката и недостиг на доходи. Когато сравняваме например реакциите на Италия и Южна Корея, диференциалните траектории стават изключително ясни. Демокрациите от западен тип несъмнено се провалиха в ранните си реакции на COVID-19 и има много какво да научат от Южна Корея, Сингапур и Китай. Корекцията на курса все още би имала голямо значение, за да ни осигури ценно време, като по този начин също ограничи глобалната икономическа депресия.

И накрая, последиците за гората и околната среда ще варират: дълбоката икономическа криза би означавала най-вече пасивен глобален екологичен пробив за горите и климата. От друга страна, проектологичните промени, които зависят от нашата активна трансформация, като прехода към чиста енергия и биоикономика, могат да се забавят поради недостиг на ресурси. Тези преходи в крайна сметка ще бъдат необходими и за да се избегнат предсказуеми бъдещи екологични кризи (климат, биоразнообразие, пожари). Как да действваме превантивно и предпазливо, за да изпреварим следващото бедствие. Фискалната експанзия е единствената карта на макроикономическата политика, която страните от OECD с по-силни икономики все още не са изиграли. По този начин мащабните инвестиционни програми като Зелената сделка на ЕС могат да служат за две цели - икономически стимули срещу депресията и проектологичен преход. В най-добрия случай нашият отговор на кризата ще бъде да се възползваме от възможността за залесяване на фиданки. 🌱

(Със съкращения)

Източник: <https://medforest.net/2020/03/27/coronavirus-markets-economy-and-forests-whats-ahead/>

Африканската чума по свинете

Актуална епизоотична ситуация в България към май 2020 г.

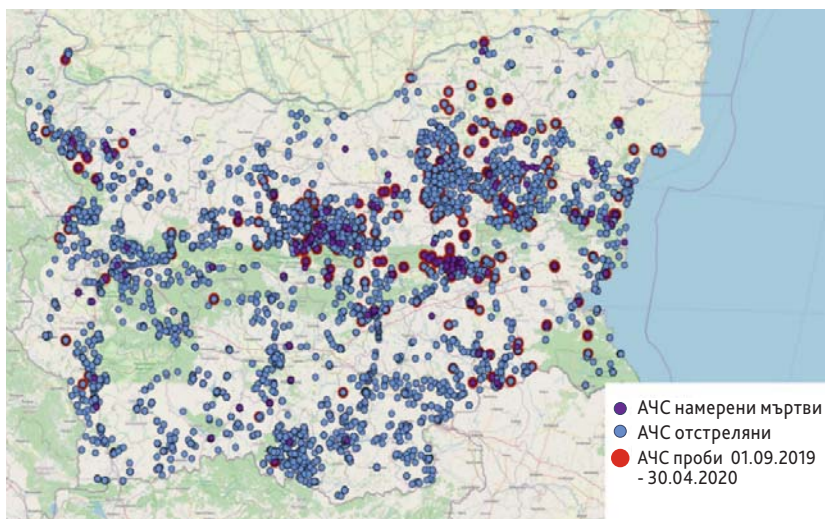
Д-р ГЕОРГИ
ЧОБАНОВ
Дирекция
„Здравеопазване
и хуманно
отношение
към животните
и контрол на
фуражите“,
БАБХ.

Макар в интернет пространството и особено в ловните форуми напоследък да се прокрадва версията, че АЧС е утихнала, не така стоят нещата от гледна точка на експертите, пряко ангажирани с проблема. Разбира се, на ситуацията не бива да се гледа едностранчиво, тъй като заболяването много лесно преминава от дивата към домашната популация свине и обратно. За да превъзмогнем проблема, усилията ни трябва да са насочени към изкореняване на заболяването изобщо, а за целта трябва да имаме и точна представа за ситуацията в страната.

От началото на 2020 г. заболяването продължава да засяга свинеферми (таблица 1). Последното констатирано огнище е при източнобалкански свине в с. Веселиново, община Смядово, Шуменска област, на 23.04.2020 година.

▼ Таблица 1 Огнища на АЧС при домашни свине за периода 01.01.2020 - 08.05.2020 г.

Категория	Огнища, бр.	Свине, бр.
Индустриални ферми	2	63 656
Фамилна А	1	29
Заден двор	1	2
Източнобалкански свине	13	115
Общо	17	63 802

Разпространение на АЧС при диви свине от 01.09.2019 до 05.05.2020 г.

Ситуацията при дивите свине също не се е успокоила. Общо за периода 01.08.2019 - 03.05.2020 г. са отстреляни 40 194 животни, 568 са положителните проби, или средният интензитет е 1.41%. Откритите трупове са общо 1232, като положителните проби са 895, или близо 73 % (таблица 2).

От началото на 2020 г. са потвърдени 312 случая при диви свине в 20 области, 1236 са намерените мъртви диви свине с положителни проби.

За периода 27.04 - 05.05.2020 г. са отстреляни 24 диви свине, няма положителни проби. Откритите трупове са 18, от които 14 са с положителни проби.

▼ Таблица 2 Случаи на АЧС при диви свине за периода 01.08.2019 - 05.05.2020 г.

Категория	Диви свине, бр.	АЧС+, бр.	АЧС(+), %
Отстреляни диви свине	40 194	568	1.41
Намерени умрели диви свине	1232	895	72.65
Общо	41 426	1463	3.53

Съгласно Плана за превенция и управление на кризи и предотвратяване на разпространението на заболяването африканска чума по свинете в България (План 2020) при дивите свине се извършва санитарен отстрел в 20 - километровата зона около индустриални свиневъдни обекти (Заповед № 48-23 от 18.02.2020 г. на МЗХГ).

За периода 24.02. - 03.05.2020 г. са извършени общо 13 980 претърсвания, при които са открити 246 трупа на диви свине със 189 положителни проби (77 %). Отстреляни при санитарен и индивидуален лов са 42 диви свине, а 5 са уловени в капани, като положителните проби са 13 (27.6 %).

Само за седмицата 27.04 - 03.05.2020 г. са направени 1573 претърсвания за трупове на диви свине, най-интензивно в областите Варна, Бургас и Стара Загора. Не са намерени трупове. Няма отстреляни диви свине.

По отношение на другите мерки, е подготвено предложение към МЗХГ за промяна на финансовото стимулиране за отстрел на дива свиня и за откриване на труп на дива свиня (по 100 лв. за намерен труп на дива свиня, както и за отстреляна дива свиня при индивидуален лов). Продължават и обученията на служителите в държавните ловни стопанства за АЧС с акцент биосигурност, взимане на проби и въвеждане на данните в модул „Лов“ на БАБХ.

Нова серия банцигови ленти **Wood-Mizer**

Wood-Mizer представя нова серия банцигови ленти, които комбинират ниска цена и средно качество. В момента StartCUT е най-достъпната банцигова лента в продуктовата гама на фирмата

Банциговите ленти StartCUT са ново допълнение към продуктовата гама на Wood-Mizer, която включва също така популярната серия SilverTIP, най-продаваната серия DoubleHARD, висококачествените MaxFLEX и специализираните банцигови ленти BiMETAL, RazorTIP и Vortex.

Банциговите ленти StartCUT са произведени от въглеродна стомана с акцент върху качеството и с приоритет на висок стандарт на техническите параметри. Тези банцигови ленти се продават с индукционно закалени зъби, които са начепразени и замочени. StartCUT понастоящем са едни от най-икономичните банцигови ленти на пазара, осигуряващи конкурентна цена, наред с качествените резултати за рязане.

„Има огромна група клиенти, чийто избор се основава на цената на банциговите ленти. StartCUT е най-добрата банцигова лента в този случай. StartCUT е местен в много страни, където се превърна в ТОП СЕЛЪР и доказва, че отговаря на очакванията на клиентите“, казва Кшиштоф Кронидловски, директор на Wood-Mizer Industries - Полша.

Банциговите ленти StartCUT са достъпни за поръчка в Европа. Обадете се в местния офис на Wood-Mizer, за да получите оферта.

„Екотехпродукт“ ООД
София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ №38
тел./факс: 02 979 17 10
мобилен тел.: +359 899 133 117
office@ecotechproduct.com
www.woodmizer.bg

СПЕСТЕТЕ 10% ОТ БАНЦИГ ИЛИ ЛЕНТИ

LT15 • LT20 • LX

LT20ME15SAH3-SWR от специалната промоция за 30 годишнината се изключва

Купете висококачествени банцигови ленти за банцизи и листачи с намаление!

* Промоцията е валидна до 30.06.2020.

www.woodmizer.bg | office@ecotechproduct.com

Екотехпродукт ООД
София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ № 38
тел./факс: 02/979 17 10 тел.: 02/462 70 35
тел.: 089 3013264

Wood-Mizer®
from forest to final form

НЕЛИ ДОНЧЕВА е родена на 19 ноември 1974 г. в София. Завършва ЛТУ, специалност „Горско стопанство“, през 1997 година. Членува и участва активно в дейностите на университетския Студентски клуб по опазване на природната среда (СКОПС). До 2005 г. работи в международни проекти в областта на горите по програми на GTZ, FAO, SDC, UNDP, WB, GEF, в т.ч. в проектите за национална горска политика и стратегия, за развитие на горския сектор и „Опазване на глобално значимото биоразнообразие в ландшафта на Родопите“. През 2006-2012 г. е експерт по реализиране на проекти и връзки с донори в ДПП „Витоша“, като допринася за привличане на външни средства и реализиране на 15 проекта. От 2008 г. е служител на WWF - България, като от 2012 г. ръководи работата по Програма „Гори“. Занимава се с наблюдение на птици, фотография на диви животни, туризъм.

Светлана Бънзарова разговаря с инж. Нели Дончева - координатор на Програма „Гори“ във WWF - България

Иска ми се да променя отношението на обществото към работата на лесовъда

- Инж. Дончева, бихте ли разказали накратко за създаването и мисията на Световния фонд за дивата природа (WWF), и по-специално за WWF - България, като една от най-големите и уважавани независими природозащитни организации у нас?

- WWF е основана през 1961 г., като понастоящем работи в почти 100 държави. Мисията ни е да опазим природата и да намалим най-належащите, спешните заплахи за живота на Земята. Работата на WWF е организирана в 6 области - гори, пресноводни екосистеми, океани, диви животни, климат и храни. В България WWF работи от 1998 г., като от 2006 г. има официално регистриран офис у нас.

- Вие сте инженер лесовъд, в какво се състои Вашата работа и на екипа и какви други специалисти влизат в този екип?

- Да, по образование съм лесовъд, по призвание - природозащитник, и работата ми във WWF прекрасно съчетава тези две страни. В Програма „Гори“ сме екип от четирима души - двама с лесовъдско образование, един - с биологическо, и един - с юридическо. Професионално обаче сме натрупали опит в много разнообразни области - горска сертификация, биологично разнообразие, работа с местни общности и заинтересовани страни, залесявания, законодателство и политики в областта на горите, горски екосистемни услуги, писане и управление на проекти, мрежуване с различни организации (networking), иновационни технологии с приложение в областта на горите. Екипът е добре балансиран, експертите се допълват, а може би най-силната ни страна е, че сме отдадени на природозащитната кауза. Добри приятели сме, подкрепяме се и си помагаме.

Работата на WWF - България, в областта на горите е съсредоточена в опазване на старите гори (ГФС) и горите с висока консервационна стойност, включително идентифициране, картиране, мониторинг и въвеждане на инструменти за тяхното опазване; насърчаване на отговорното стопанисване на горите чрез горската сертификация

по FSC; възстановяване на ценни и редки горски местообитания, каквито са крайречните гори; подобряване на законодателството в областта на горите; ограничаване на незаконните сечи и дейности в горите.

- Какви са най-големите постижения на Програмата от нейното създаване и от момента, в който сте ръководител?

- Горската програма е едно от най-старите направления в работата на WWF в България. Това означава, че международната природозащитна организация оценява значението на горите ни и му дава приоритет. Традиционно в България WWF работи за насърчаване на отговорното горско стопанство чрез възможностите на FSC горската сертификация. Сериозен успех е, че през 2017 г. България се нареди сред първите три държави в Европа (с Франция и Португалия), довели до успешен край процеса по разработване на национални стандарти по горска сертификация, в съответствие с най-новите изисквания на FSC. Българският FSC стандарт е разработен от национална работна група, координирана от WWF, с участието на представители на различни министерства, институции и организации, включително МЗХГ и ИАГ. За последните 15 г. WWF активно подпомага държавните гори да се подготвят за FSC сертификация с много конкретни дейности от наша страна.

Само през последните 5 г. проучихме и картирахме горите с висока консервационна стойност върху 300 000 ха в 13 държавни горски и ловни стопанства, а през обучението преминаха над 300 служители от системата на горите.

- Работата на WWF - България, за идентифициране на старите гори стана също много известна на нашата общественост.

- Определям я като много успешна. Практиката за опазване на старите гори се смята за новаторска и прогресивна и международната природозащитна общност ѝ дава висока оценка. През 2012-2016 г. WWF - България, проучи над 150 000 ха държавни гори в Западни Родопи, Стара планина и Средна

гора. Благодарение на теренните експедиции със съвременни научни методи са установени и картирани 25 000 ха вековни гори. Половината от тези гори бяха включени в заповедта на министъра на земеделието, храните и горите (ноември 2016 г.). От 2018 г. проучваме старите гори - общинска собственост, като вече обхванахме 38 общини, където установихме 4600 ха стари гори, а резултатите предоставихме на съответните общини с призив да предприемат мерки за опазване на най-ценните. Първи откликнаха и защитиха такива гори Общините Ботевград и Севлиево. Информацията е обществено достъпна благодарение на разработената и поддържана от WWF горска информационна платформа - <https://gis.wwf.bg/mobilz/>. Този инструмент за визуализиране и споделяне на информация за горите е уникален, първи по рода си не само в България, но и в света, поради което в началото на 2018 г. бе отличен и от Програмата за иновации на WWF International. Много колеги от цялата страна споделят, че Горската платформа на WWF им е изключително полезна и я използват ежедневно. Имаме планове в близко бъдеще да разширим функционалностите и да ускорим осъвременяването на информацията и данните за горите, които платформата поддържа.

- Бихте ли разказали как работите с Министерството на земеделието, храните и горите и Изпълнителната агенция по горите?

- Сътрудничеството ни е много добро. Естествено, не по всички въпроси сме на еднакво мнение, но фактът, че си говорим, работим заедно и имаме планове за бъдещи съвместни дейности и проекти, е достатъчно показателен. Аз и колегите ми от WWF работим отлично с колегията от цялата системата на горите. Моето лично мнение е, че през последните няколко години засилихме и подобрихме съвместната работа с горската система. Вярвам, че това до голяма степен се дължи на припокриване във възгледите ни за това горите и горските ресурси да се управляват отговорно, устойчиво, да се опазват и възстановяват, да има прозрачност в управлението и подкрепа от заинтересованите страни. Годишните съвместна работа с лесоустройската колегия помогнаха да се опознаем взаимно и вярвам,

че осъзнаваме колко е важно всеки да даде най-доброто от себе си в професионално и лично качество.

- В какви точно направления работите с Министерството и Агенцията и техните структури?

- Те са няколко - подобряване на законодателството в областта на горите и ефективността на прилагането му, мониторинг на състоянието на обявените със заповед на министъра на земеделието, храните и горите гори във фаза на старост, ограничаване и намаляване на незаконния дърводобив, подобряване на междуправителното сътрудничество за предотвратяване и разследване на престъпления в горите, осъществяване на съвместни проверки по сигнали на граждани в горите, въвеждане на иновативни инструменти за повишаване на прозрачността и достъпа до публична информация за горите, подпомагане на процесите на горската сертификация по FSC за отговорно стопанисване на горите, възстановяване и опазване на горски природни местообитания от „Натура 2000“.

- През миналата година в кои от подразделенията на горската система имате резултати в съвместната работа и какви проекти започнахте тази година?

- Приключи успешно двугодишната подготовка за FSC сертификация на още 5 горски и ловни стопанства от ЮЦДП - Смолян (Ардино, Женда, Момчилград, Златоград и Крумовград). Серия от теоретични и практически обучения за изискванията на Националния стандарт за горска сертификация по FSC проведохме и за стопанствата на ЮЗДП - Благоевград. С ЮЗДП сме партньори и в два нови проекта по програма LIFE и се надявам те да стар-

тират до края на годината.

Можем да се похвалим, че заедно с колегите от Регионалните дирекции по горите в Русе и Пловдив успяхме да възстановим известна площ крайречни гори, в които приложихме различни от традиционните методи за стопанисване и сега те са чудесни демонстрационни обекти. Тази работа продължаваме в района на р. Марица.

Възстановяването на гори е сложен, дълъг и скъп процес. Имаме нужда от подкрепата не само на институциите, но и на обществото, за да продължим. Всеки може да ни помогне - с дарение, доброволческа акция или с кратко съобщение на DMS GORA 17777.

За обмяната на опит за залесявания WWF организира и теренно пътуване с участие на колеги от горската система, научни звена и инициативни граждански групи и се надяваме да засилим тази форма след приключването на извънредните мерки. Готово е мобилно приложение, с което граждани могат да изпращат сигнали за незаконна сеч до контролното звено на ИАГ. Организираме доброволчески акции и провеждаме уроци на открито с деца.

- Какво Ви се иска да направите в близко бъдеще за горския сектор чрез възможностите на неправителствената организация?

- Иска ми се да мога да променя разбирането на обществото за работата на лесоустройката. Искам хората да започнат да ценят повече работата им, но за да стане това, е необходима мащабна обществена кампания. Много бих искала и колегите по места да започнат да ценят повече своя труд. Сред тях има прекрасни професионалисти, хора, които вложват сърцето и отдават живота си в работата си за горите. 🌱

Магията на Странджа

Традиционният празник щеше да се проведе за 17 път през май месец

За съжаление това не може да се случи, но остава споменът за 16 прекрасни празника сред магичната странджанска природа, за гостоприемството на странджанските жители, изконните ценности, за усещането, че си на извора. Остава и надеждата, че следващото издание, натрупало дълги очаквания, ще бъде още по-вълнуващо.

Първият Фестивал на зелениката се провежда през 2003 г., осем години след обявяването на Природен парк „Странджа“ и избирането на странджанската зеленика за негов символ. Оттогава всяка година Фестивалът се провежда през май, когато е най-обилният цъфтеж на зелениката. Хиляди почитатели на природата и Парка, любопитни да видят това уникално растение, посещават Фестивала на зелениката и се включват в различни предизвикателства. „Приключение на вкуса“ е кулинарният конкурс и базар с традиционни странджански ястия, напитки, странджански пчелен мед, „Приключението за духа и находчивостта“ предизвиква фотографите да

се включат във фотоконкурс, „Съкровищата на ПП „Странджа“ разкриват с познавателни беседи и маршрути водачи-интерпретатори. Най-масово обичайно е участието в „Приключение за здрави крака и странджански инат“. Там са събрани в букет песни и танци под звуците на странджанска музика, километри туристически маршрути и велоизпитания.

Всеки Фестивал на зелениката се превръща в истински празник за хората, които обичат природата и българската гора и искат да напълнят сетивата си с красотата им и да се насладят на уникалната странджанска зеленика. 🌿

Дирекция на
Природен парк „Странджа“

Нов национален рекорд на трофей от сръндак

ТАТЯНА ДИМИТРОВА,
„Връзки с обществеността“ в СИДП

Уникален трофей от сръндак, добит в ДАС „Тервел“ - гр. Тервел, с предварителна оценка над 232.12 m. по СИС, подобри националния рекорд на България. Досегашният национален рекорд е трофей със 191 m. по СИС, отстрелян през 2014 г. в с. Къпиново, Великотърновско.

Разликата между двата трофея е огромна и експертите на Североизточното гържавно предприятие смятат, че в следващите десетилетия рекордът на ДАС „Тервел“ няма да бъде подобрен.

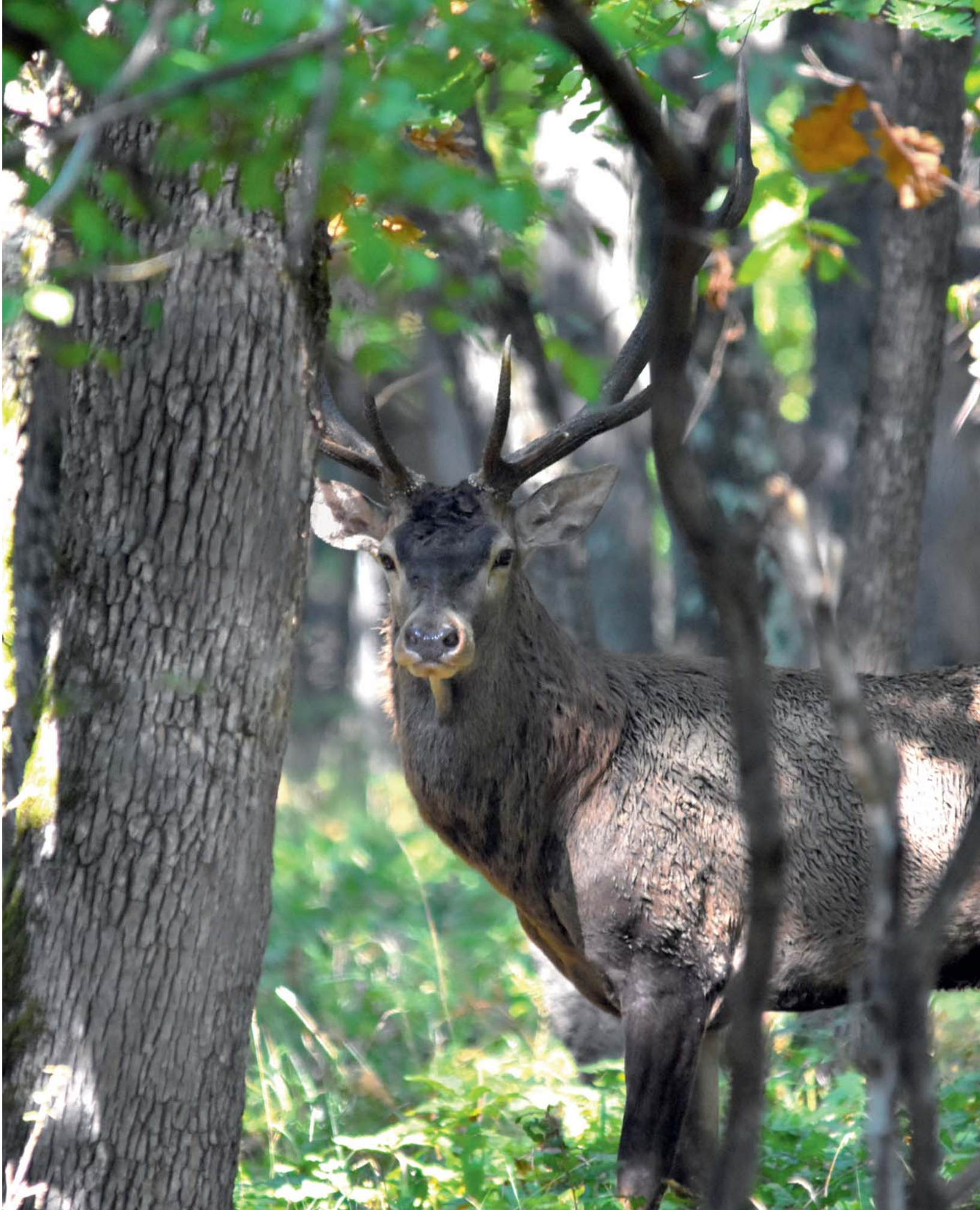
Сръндакът е отстрелян от български ловец на 3 май, малко след

откриването на лова за този вид дивеч. Оценката на трофея е направена на 7 май. Невероятният сръндак е доказателство за отличната работа на екипа на ДАС „Тервел“. В стопанството се полагат изключителни грижи за погребяване на местообитанията на животните, охраната и професионалната селекция.

През 2016 г. в Ловното стопанство бе подобрен и националният рекорд за трофей от елен лопатар. Германският ловец Вернер Аустерман отстреля лопатар, който получи оценка от

208.22 m. по СИС. Трофеят беше с тегло 4.750 kg и измести от първото място лопатар, добит от Тодор Живков през 1984 година. 🌿

Гората е живот
Снимка: Цветомир Цолов

ДЛС „Воден - Ири Хисар“

СТРЪМНИЯТ НАКЛОН Е МИНАЛО

Косачка-робот със задвижване на всички колела Automower® AWD
поставя нов стандарт в роботизираното косене, уверено маневрирайки по
teren с до 70% наклон.

Husqvarna Automower® 435X AWD

АГРОЛАНД - БЪЛГАРИЯ - АД

София 1700, ул. „Осми декември“ № 13, тел: 024 666 916

e-mail: info@agroland.eu

www.husqvarna.bg

Husqvarna®

READY WHEN YOU ARE